

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2008-2009

6 april 2009

ONTWERP VAN DECREET

betreffende het secundair na secundair onderwijs en het hoger beroepsonderwijs

HOORZITTING

VERSLAG

**namens de Commissie voor Onderwijs, Vorming, Wetenschap en Innovatie
uitgebracht door de dames Anissa Tamsamani en Sabine Poleyn**

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Monica Van Kerrebroeck.

Vaste leden:

de heer Werner Marginet, de dames Katleen Martens, An Michiels, Marie-Rose Morel, de heer Leo Pieters;

de heer Paul Delva, de dames Kathleen Helsen, Sabine Poleyn, Monica Van Kerrebroeck;

de dames Stern Demeulenaere, Laurence Libert, de heer Hans Schoofs;

de heer Ludo Sannen, mevrouw Anissa Tamsamani, de heer Robert Voorhamme.

Plaatsvervangers:

mevrouw Marijke Dillen, de heren Pieter Huybrechts, Stefaan Sintobin, de dames Greet Van Linter, Gerda Van Steenberge;

de heren Ludwig Caluwé, Jos De Meyer, mevrouw Vera Jans, de heer Luc Martens;

de heer Karlos Callens, de dames Margriet Hermans, Fientje Moerman;

de heer Chokri Mahassine, mevrouw Elke Roex, de heer Joris Vandenbroucke.

Toegevoegde leden:

de heer Jef Tavernier;

de heer Kris Van Dijck.

Zie:

2157 (2008-2009)

- Nr. 1: Ontwerp van decreet
- Nr. 2: Amendementen

INHOUD

	Blz.
1. Standpunt van VVKSO (Vlaams Verbond van het Katholiek Secundair Onderwijs)	4
2. Standpunt van de heer Eddy Demeersseman en mevrouw Riet Lacombe (centra voor volwassenenonderwijs).....	5
3. Vragen en opmerkingen van de leden	7
4. Antwoorden.....	8
5. Standpunt van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA)	10
6. Standpunt van de Christelijke Onderwijscentrale (COC)	11
7. Vragen en opmerkingen van de leden	13
8. Antwoorden.....	13
Bijlagen:	
Bijlage 1: Advies van Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV).....	15
Bijlage 2: Advies van de Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS)	27

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Onderwijs, Vorming, Wetenschap en Innovatie hield op 26 maart 2009 een hoorzitting over het ontwerp van decreet betreffende het secundair na secundair onderwijs en het hoger beroepsonderwijs (*Parl. St. VI. Parl. 2008-09, nr. 2157/1*) met verschillende vertegenwoordigers uit de onderwijssector.

1. Standpunt van VVKSO (Vlaams Verbond van het Katholiek Secundair Onderwijs)

De heer Carl Snoecx, stafmedewerker VVKSO: Het VVKSO onderschrijft de doelstellingen van het voorliggende ontwerp van decreet. Het gaat in de eerste plaats om het versterken van de arbeidskansen door beroepsgerichte opleidingen, die maximaal afgestemd zijn op de behoeften van de arbeidsmarkt, te stimuleren. In dit verband is het ook belangrijk om een aantal bestaande opleidingen duidelijker te positioneren en wat ons betreft ook te herwaarderen. Voor het secundair onderwijs gaat het hier om de zevende jaren technisch secundair onderwijs (tso) en kso (kunstsecundair onderwijs), die laatste voor zover arbeidsmarktgericht, en de vierde graden verpleegkunde, modevormgeving en plastische kunsten.

Tweede doelstelling is een ontbrekende trap in de onderwijsladder toevoegen en doorstromingsmogelijkheden creëren.

De eerste en fundamentele doelstelling van hbo (hoger beroepsonderwijs) en Se-n-Se (secundair na secundair onderwijs) is wat ons betreft het stimuleren van arbeidsmarktgerichte opleidingen. Er is behoefte aan relatief korte en flexibele opleidingen die vlot kunnen inspelen op actuele behoeften van de arbeidsmarkt. De bestaande opleidingen krijgen via het decreet een grotere slagkracht.

Wij zijn ervan overtuigd dat de creatie van hbo en Se-n-Se een aantal jongeren meer mogelijkheden zal bieden. De groep jongeren die na het tso/bso (bso: beroepssecundair onderwijs) nog verder willen studeren, blijft ook groeien. Zij hebben echter niet altijd het juiste profiel en de capaciteiten om een bachelor- of masteropleiding met succes te beëindigen. De slaagcijfers, vooral voor TWO-opleidingen (TWO: toegepast wetenschappelijk onderzoek) binnen het hoger onderwijs, zijn niet altijd even schitterend. Wellicht kiest deze groep jongeren beter voor een Se-n-Se of hbo-opleiding.

De tweede doelstelling in het decreet behelst het creëren van doorstromingsmogelijkheden naar hoger onderwijs via Se-n-Se en hbo. Een aantal jongeren zal via het hbo en Se-n-Se ook verder groeien en klimmen op de onderwijsladder. Vanzelfsprekend onderschrijven wij ook deze doelstelling. Belangrijke bedenking daarbij echter is dat niet iedereen de ladder tot het einde kan beklimmen zonder eraf te vallen. Als onderwijsverstrekkers is het mede onze taak jongeren te helpen om hun grenzen te bepalen en voor zichzelf uit te maken wat op een bepaald moment van hun leven de hoogste sport van de ladder is. Als wij erin slagen via Se-n-Se en hbo jongeren één sport hoger te laten klimmen, dan is het individuele en maatschappelijke potentieel van elk van die jongeren aanzienlijk verhoogd.

Diverse secundaire opleidingen krijgen binnen het decreet ook een nieuwe plaats in het onderwijslandschap. Achtereenvolgens staan we stil bij de plaats van de zevende jaren tso en kso, de vierde graad verpleegkunde en de vierde graden modevormgeving en plastische kunsten.

De zevende jaren tso en kso worden omgevormd tot Se-n-Se-opleidingen op niveau 4 van de Vlaamse Kwalificatiestructuur (VKS). Organisatie, erkennings- en programmatieprocedure en kwaliteitszorgsysteem sluiten nauw aan bij de bestaande procedures in het secundair onderwijs. Daar zijn we heel blij mee. De eerder op het hoger onderwijs gerichte procedures, uitgetekend op het hbo-niveau, bleken onhaalbaar voor de korte, flexibele opleidingen.

Als abstractie wordt gemaakt van de naam, zijn wij eigenlijk tevreden met het ontwerp van decreet. De vrij strakke reglementering van het leerplichtonderwijs maakte het voor de bestaande opleidingen moeilijk om op een flexibele manier samen te werken met de arbeidsmarkt en met andere opleidingsverstrekkers binnen en buiten het onderwijs. Het ontwerp van decreet maakt een aantal zaken mogelijk die de slagkracht van de opleidingen verhogen. Zo kan de studieduur verkorten of verlengen, zijn er meerdere instapdata, kunnen experts uit het arbeidsveld worden ingeschakeld via het systeem van voordrachthouders, en is er de mogelijkheid tot het afsluiten van samenwerkingsakkoorden met hoger onderwijs, volwassenenonderwijs, Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB), SYNTRA.

Zelf zijn wij van plan om samen met de scholen al onze opleidingen te screenen en zo na te gaan hoe zij van de mogelijkheden van Se-n-Se gebruik kunnen maken. We willen dit doen met wijsheid en voorzich-

tigheid. Niet voor elke opleiding of voor elke school is elke vorm van flexibiliteit mogelijk of zelfs wenselijk. Wel is het essentieel dat opleidingen de polsslag van het maatschappelijke en economische leven voelen en zich ernaar richten. Vooral het verder uitbouwen van werkpleklersen lijkt ons in dat verband van bijzonder belang.

Mocht er een behoefte aan nieuwe Se-n-Se-opleidingen blijken, dan willen wij ons alvast samen met het werkveld inzetten om die zo snel als mogelijk te realiseren.

De heer Laurent Kosten, studiegebiedverantwoordelijke VVKSO: De vierde graad verpleegkunde wordt via het ontwerp van decreet omgevormd tot HBO₅-opleiding die ingericht wordt door secundaire scholen. Wij staan achter deze omvorming.

In het decreet van 13 juli 1994 betreffende de hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap werden deze opleidingen niet opgenomen in het hoger onderwijs en zijn ze als vierde graad toegevoegd aan het secundair onderwijs. Vele twijfelden toen aan de levensvatbaarheid ervan. De voorbije vijftien jaar hebben de vierdegraadsopleidingen verpleegkunde binnen het secundair onderwijs hun waarde meer dan bewezen. Er werd op een zeer actieve manier aan onderwijsvernieuwing gedaan, met onder meer de modularisering en het competentieontwikkelen. Door een geïndividualiseerde, studentgerichte aanpak te hanteren bereikten studenten uit kansengroepen – werkzoekenden, anders- en lager geschoolden – het kwalitatief hoge niveau van verpleegkunde. Voor het werkveld van ziekenhuizen, woon- en zorgcentra, psychiatrische centra en de thuisverpleegkunde hebben de verpleegkundigen van de vierde graad allang hun waarde bewezen.

Het feit dat de vierde graad verpleegkunde als HBO₅-opleidingen een eigen duidelijke plaats in het onderwijslandschap krijgen, is een positieve evolutie. Wij vinden het ook logisch dat de scholen die de voorbije vijftien jaar de opleidingen uitbouwden, soms met heel veel tegenkanting, de kans krijgen om dat verder te doen.

Wij betreuren dat een beperkte groep het nodig vond om van de creatie van het hbo-verpleegkunde misbruik te maken om de beroepstitel verpleegkunde voor HBO₅-verpleegkundigen in vraag te stellen. We vinden dit jammer omdat het van weinig respect getuigt voor de afgestudeerden en voor wie nog zal afstuderen.

De heer Carl Snoecx: Zelf hebben we er alle vertrouwen in. Wij hopen dat de scholen zich de hen in het hbo toegekende plaats op de onderwijsladder waardig tonen. Wij zijn er wel van overtuigd dat dit alleen maar kan als de secundaire scholen binnen de hbo-structuur de al bestaande samenwerking met het werkveld, met de VDAB, met de hogescholen verder uitbreiden.

Verpleegkunde wordt bij uitstek een testcase om aan te tonen dat hbo-opleidingen en hogeronderwijsopleidingen vanuit een wederzijds respect complementair kunnen zijn en elkaar kunnen versterken en verbeteren.

Op die manier hopen we binnen een knelpuntberoep zoals verpleegkunde voldoende mensen te kunnen vormen die de steeds groeiende noden in de gezondheidszorg en de ouderenzorg het hoofd bieden.

Het VVKSO heeft zich beperkt tot een algemene visie.

2. Standpunt van de heer Eddy Demeersseman en mevrouw Riet Lacombe (centra voor volwassenenonderwijs)

De heer Eddy Demeersseman, afgevaardigd bestuurder van COMENES, het Consortium Volwassenenonderwijs regio Kortrijk-Roeselare: Het Vlaams Parlement heeft de consortia twee jaar geleden opgericht in het kader van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs. Het groepeerd op regionaal niveau de centra voor volwassenenonderwijs en het centrum voor basiseducatie met als doel door samenwerking een beter volwassenenonderwijs te realiseren. Centraal gegeven daarbinnen is het opleidingsplan. Dat moet via analyse nagaan hoe het volwassenenonderwijs van de toekomst er voor onze regio moet uitzien.

Die analyse kent een aantal specifiek regionale lijnen, maar ook een aantal algemene. Zo wordt Vlaanderen geconfronteerd met een alsmat hogere scholingsgraad. Dat resulteert meteen ook in een grotere vraag naar nascholing en volwassenenonderwijs op een hoger niveau. Hbo, hoger onderwijs en vormen van volwassenenonderwijs op een hoger niveau zijn dan ook een onmiskenbaar deel van de nieuwe regionale opleidingsplannen.

Vanuit de invalshoek van de cursist geloven wij dat elke doelgroep recht heeft op zijn eigen specifieke leeromgeving, net zoals dat het geval is voor én hogeschool- én universiteitsstudenten. Het hbo heeft een

heel eigen doelgroep die ook een specifieke leeromgeving nodig heeft. Met het volwassenenonderwijs in onze regio hebben we daarmee heel wat ervaring. Zowat 2200 cursisten zijn er actief in. Vanuit dat perspectief beoordelen wij het ontwerp van decreet. Tussen de verschillende niveaus moeten uiteraard ook aanvullingstrajecten mogelijk zijn: tussen hbo en professionele bachelor net zoals tussen professionele bachelor en de academische wereld.

We hebben er vooral belang bij geen instellingenstrijd te creëren. Volwassenenonderwijs kan bogen op een lange ervaring met die specificiteit: flexibele trajecten, combinatie van leren en werken, dag- en avondonderwijs enzovoort. Vlaanderen heeft al geïnvesteerd in structuren die in dat kader werken. Of er voldoende geïnvesteerd is, kan nog in vraag worden gesteld. Het lijkt ons in elk geval beter met het oog op opvolging van het decreet de bestaande structuren binnen het nieuwe aanbod degelijk te versterken.

Wat is de meerwaarde van het spreiden van de organisatie, coördinatie en het aanbod over verschillende partners? Wij zijn voorstanders van een zeer intensieve samenwerking, zodat doorstroming van de ene naar de andere instelling vlot verloopt. We zien echter geen heil in het verantwoordelijk maken van verschillende organisaties voor dezelfde doelgroep. Interne strijd over opleidingsprofielen en goedkeuring van trajecten lijkt ons een verspilling van energie.

Volwassenenonderwijs is volgens ons de specifieke leeromgeving voor het hbo. Als het decreet er komt, dan willen we vragen om het volwassenenonderwijs te versterken en het in de mogelijkheid te stellen om aan de terechte eisen van kwaliteitszorg in het decreet te voldoen. Momenteel hebben wij immers niet dezelfde omkadering en budgettaire mogelijkheden als het hoger onderwijs. Wij vragen ook aandacht voor de inschaling van de bestaande opleidingen. Er wordt effectief gevreesd voor de strijd waarover ik het al had. Als die losbarst, zijn wij immers een relatief kleine partner. Bovendien zijn we vragende partij voor een aangepast statuut voor cursisten van het hbo die nu in het volwassenenonderwijs zitten en een heel wankele positie innemen en weinig steun krijgen om in dergelijke projecten te stappen.

Mevrouw Riet Lacombe, directeur CVO VSPW Kortrijk (centrum voor volwassenenonderwijs – Vormingsleergang voor Sociaal en Pedagogisch Werk – Kortrijk): Ik geef nog enkele concrete bedenkingen mee inzake HBO₅ en Se-n-Se. Voor HBO₅ vinden we

de procedures zwaar en log. Bovendien zijn er geen middelen voor voorzien, toch niet in het volwassenenonderwijs. Vanaf 2014 is er een beperkt budget vooropgesteld in de hogescholen, maar niet in het volwassenenonderwijs. We vragen ons dan ook af of het hier niet gaat om een verkapte rationalisatiestrategie. Zonder de nodige middelen zullen ons inziens niet veel nieuwe hbo-opleidingen worden ontwikkeld, zelfs al is daar wel degelijk behoefte aan. Daarenboven vrezen we sterk voor de bestaande opleidingen. Hbo bestaat al in de zin van een omvorming van de opleidingen in het hoger onderwijs sociale promotie (hosp) conform het decreet op het volwassenenonderwijs. Zo zijn er 63 of 64 opleidingen.

De procedure voor omvorming in acht genomen, menen we ook dat de timing zeer ongelukkig is ingeschat. Een omvormingsdossier moet klaar zijn op 1 januari 2012. Om dat te kunnen halen, moet dezelfde procedure gevolgd worden als voor een nieuwe opleiding. Er moet dus in eerste instantie een beroepscompetentieprofiel van de SERV (Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen) zijn. Die profielen moeten vervolgens correct ingeschaald worden. Daarover moet overeenstemming bereikt worden. Dan moet een omvormingsdossier worden opgemaakt. Wij kregen laconiek te horen dat, als er tegen 1 januari 2011 geen beroepscompetentieprofiel van de SERV is, de overheid een alternatief referentiekader zal opleggen waarna wij een beperkte tijd zouden krijgen om het omvormingsdossier in te dienen. Dat ruikt naar rationalisatie. De zware procedure en het gebrek aan middelen zal onvermijdelijk ook leiden tot het verdwijnen van niche-opleidingen, die werkelijk toeleiden naar de arbeidsmarkt. Daarmee krijgt men eigenlijk het omgekeerde effect van wat de minister zich met het decreet tot doel heeft gesteld.

Er is ook nog geen duidelijkheid over de omzetting van de lestijden, gehanteerd door de centra voor volwassenenonderwijs, naar studiepunten, zoals de hogescholen kennen en zoals ook het Hbo-decreet opneemt. Dat maakt het moeilijk om ons werk al te doen. We vernamen tevens dat men niet zou opteren voor het ECTS-systeem (European Credit Transfer System), maar wel met een ECVET-systeem (European Credit system for Vocational Education and Training) zou werken, dat meer op beroepsopleidingen gericht is. Wij vrezen voor Babylonische spraakverwarring met de hogescholen in dat verband en voor onduidelijkheid inzake de aanvullingstrajecten die wij ondersteunen en die wij al hebben uitgewerkt tussen hbo en bachelor aan de hogeschool. Het lijkt

ons problematisch om appels met citroenen in die zin te vergelijken. Dat wordt nog onderzocht, zo heet het.

Ten slotte wil ik nog een belangrijk probleem voor HBO₅ schetsen aan de hand van een voorbeeld. De vork van 90 tot 120 studiepunten is voor HBO₅ volkomen onaanvaardbaar en in het nadeel van de cursist en dus onwenselijk voor bepaalde opleidingen. Zo bestaat de opleiding orthopedagogie 40 jaar. Parallel met elkaar is ze opgestart aan de voormalige sociale scholen voor generatiestudenten en aan de instellingen voor sociale promotie korte type, die zich richtten op mensen die al in de sectoren bijzondere jeugdzorg, personen met een handicap enzovoort werkten. Er is dus een jarenlange expertise en kennis opgebouwd, precies in wat door de minister als beleidsintenties worden vermeld: arbeidsmarkt, werkplekieren, combinatie leren en studeren. De opleiding wordt echter danig bedreigd in haar voortbestaan door het voorliggende ontwerp van decreet. Het gaat om een knelpuntberoep en het gros van de doelgroep die via een geëigende leerroute van het volwassenenonderwijs aan het einde van de rit alle competenties haalt die nodig zijn om als opvoeder-begeleider klasse 1 te werken – hetzelfde niveau als waarop de bachelors werken – zal verdwijnen door de onaangepastheid van de leeromgeving in hogescholen. Als het de bedoeling is om nog meer knelpuntproblemen te doen ontstaan in de opvoederssfeer, dan is men uitstekend bezig. Er is ook zeker geen behoefte aan nog een derde niveau van opvoeders naast de zevende jaar tso-leefgroepwerking of jeugd- en gehandicaptenzorg en de opvoeder-begeleider klasse 1. Er zijn nog andere voorbeelden denkbaar. Zo denk ik aan bibliotheekwetenschap, maatschappelijk werk, assistent in de psychologie enzovoort.

Met betrekking tot de Se-n-Se, nog een korte bijdrage. Het HBO₄ is verdwenen en daarmee is ook de coördinerende rol van de CVO's (centrum voor volwassenenonderwijs) op dat niveau verdwenen. Dat is een exclusiviteit van het secundair onderwijs geworden. Het lijkt ons enigszins oppervlakkig uitgewerkt in dit ontwerp van decreet en dat lijkt ons een gebrekkige kopie van het volwassenenonderwijs. Kopie omdat er een stuk flexibilisering is ingebouwd in de zevende jaren tso en kso. Gebrekkig omdat de flexibilisering niet zo ver gaat als de mogelijkheden die er nu zijn in de CVO's. Daar hanteert men een volledig modulaire structuur waardoor trajecten op maat voor volwassenen mogelijk zijn. Dit ontwerp lijkt ons in elk geval veeleer concurrentie aan te zwengelen en niet

zozeer de samenwerking te bevorderen. Toch is het dat laatste wat de minister hoog in het vaandel lijkt te dragen.

Concreet vormt dit een bedreiging voor bestaande opleidingen in de CVO's. De opleiding tso3-leefgroepwerking, zevende jaar, is perfect equivalent en ook als dusdanig ingeschaald als de opleiding jeugd- en gehandicaptenzorg in de CVO's. Er wordt vergeten dat er al Se-n-Se-opleidingen bestaan in de CVO's. Wij pleiten daarom voor een heldere equivalentieregeling voor de bestaande opleidingen en een duidelijke procedure die het volwassenenonderwijs dan moet volgen. Se-n-Se mag volgens ons geen exclusiviteit worden voor het secundair onderwijs. De expertise die is opgebouwd in het volwassenenonderwijs moet ten volle worden ingezet.

Men gelooft blijkbaar rotsvast dat 18- tot 25-jarigen (en niet enkel doorstromers) maar net zo goed jonge werknemers, mensen die actief zijn of geweest zijn op de arbeidsmarkt en zich wensen te heroriënteren, zonder meer in de biotoop zullen willen stappen waarin Se-n-Se nu is ondergebracht. Daarvan ben ik in elk geval nog niet overtuigd. Wij denken dat het volwassenenonderwijs een meer geschikte biotoop is voor die mensen dan het secundair onderwijs.

Ik besluit met een citaat uit het advies op eigen initiatief van de SERV van 11 maart 2009: "Met Se-n-Se verdwijnt het HBO₄ en de initiërende rol van de CVO's daarin. In een eerder advies gaven de sociale partners reeds aan dat het hbo vooral thuishoort in het volwassenenonderwijs, onder andere omwille van de herkenbaarheid, de flexibiliteit van de organisatiestructuur en de ervaring met zij die werken en leren combineren." Om geen monopoliepositie te pretenderen, vermeld ik nog dat de SERV stelt dat hetzelfde geldt voor SYNTRA en VDAB.

De voorzitter: De Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS) heeft een geschreven reactie over het voorontwerp van decreet betreffende het hbo bezorgd (zie bijlage). Ze wordt rondgedeeld, omdat het voorstel tot deelname aan de hoorzitting te laat werd overgemaakt.

3. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer Jef Tavernier: Het advies van 11 maart van de SERV zou ik graag ter informatie krijgen (zie bijlage).

Ik merk bij het VVKSO een grote tevredenheid, maar bij het volwassenenonderwijs ligt dat anders. Mij lijkt het totale bestaande aanbod aan vorming en onderwijs in dit kader ondoorzichtig. Om het te kennen, moet men erin zitten. Het decreet probeert structuur te bieden en dat kan een verdienste zijn, zeker met het oog op inschakeling in de kwalificatiestructuur. Voelt de bestaande sector zich dan bedreigd? De conclusie laat ook vermoeden dat men het decreet op zichzelf wel oké vindt, maar dat er enige vrees is voor de toepassing en dat een aantal cursisten of mensen die een behoefte aan opleiding hebben, uit de boot zullen vallen of niet in de juiste leeromgeving zullen terechtkomen. Of is er wel fundamentele kritiek?

Mevrouw Anissa Tamsamani: Welke concrete opleidingen binnen het volwassenenonderwijs worden volgens u door dit ontwerp van decreet bedreigd?

Mevrouw Sabine Poleyn: Ik heb oor voor uw opmerkingen, want het volwassenenonderwijs was inderdaad de eerste inrichter van hbo. Het is dus een belangrijke speler in het verhaal van hbo. Het is echter altijd de bedoeling geweest om samenwerking te stimuleren. Het mag zodoende geen concurrentieslag worden om jonge leerling-cursisten, maar moet een meerwaarde bieden. Ziet u zelf een meerwaarde in die samenwerking als aan alle andere voorwaarden eventueel is voldaan en waar dan? Het zal aan de volgende commissie voor Onderwijs zijn om dat op te volgen.

De procedure is blijkbaar zo zwaar dat het aardig wat kost. Het is me niet altijd even duidelijk waarom dat zo duur moet zijn. U haalde aan dat bepaalde richtingen zelfs dreigen te verdwijnen omdat ze niet de nodige middelen zouden kunnen vrijmaken. Kunt u daarvan een voorbeeld aanhalen?

De heer Demeersseman had het over het statuut van hbo-studenten in de CVO's. Waarom is er een speciaal statuut nodig en wat zou het moeten inhouden?

Voor de verpleegkunde lijkt het me goed dat er gepleit wordt voor een aparte status binnen HBO₅ voor de vierde graad verpleegkunde. Ik vraag me dan wel af of dat ook niet breder kan gezien worden voor bijvoorbeeld alle andere sociale of personenzorgopleidingen. Is er geen gelijkaardige vraag?

Zijn er nog bedenkingen of suggesties bij de opmerking dat het niet mag uitmonden in een concurrentiestrijd secundair versus volwassenenonderwijs en dat

er juist moet worden gezocht naar wegen om positief samen te werken?

Mevrouw Monica Van Kerrebroeck: Mijnheer Snoecx, u had het over de voordrachthouders. Wat is volgens u het vereiste statuut en welke kwalificaties moeten zij hebben?

4. Antwoorden

Mevrouw Riet Lacombe: Volgens mij en vele collega's uit bepaalde studiegebieden, is de kritiek op het ontwerp van decreet fundamenteel. Het risico bestaat dat bepaalde mensen die in het al lang bestaande aanbod terecht konden, met de strakke structuur uit de boot zullen vallen. Het gaat dan bijvoorbeeld voor sociale richtingen om meer dan 1000 cursisten, een tewerkstellingspercentage van meer dan 98 percent, en opleidingen waarvoor werkgevers kiezen voor hun werknemers. Voor andere studiegebieden zijn er al veel meer opleidingen in enkel technische richtingen die werkelijk echte tussenniveaus zijn. Het werkveld heeft dat dan ook nodig. De kritiek is dus gedifferentieerd. Ook uit de nota over het dossier hbo in het volwassenenonderwijs blijkt dat bepaalde centra in het volwassenenonderwijs kiezen voor de weg van de zeer fundamentele kritiek met als doel het decreet tegen te houden. Ik behoor tot die groep. Heel wat andere centra willen redden wat mogelijk is via de uitvoeringsbesluiten.

U mag niet de indruk krijgen dat ik niet voor samenwerking wil gaan. Nog voor de bama-structuur is ingevoerd, hebben wij al aanvullingstrajecten voor bepaalde van onze opleidingen uitgewerkt met de hogescholen. Maatschappelijk werk was de eerste richting die op eigen initiatief in een samenwerkingsconstructie tussen hogeschool en CVO een aanvullings- en doorstromingstraject naar de bachelor heeft ontwikkeld. Op basis daarvan is dan het project van de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) EVC-EVK (elders verworven competentie; eerder verworven kwalificatie) gegroeid. Initieel is dat ingediend en opgezet door KATHO (Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen) en de CVO's van de Kortrijkse regio. Er is ook een bijscholingsinitiatief IPSOC-Bijscholing. De naam verwijst naar het departement IPSOC binnen KATHO, maar het is een samenwerkingsconstructie die al sinds 1990 bestaat waarin de hogeschool en het CVO VSPW zich er samen toe engageren bijscholingen aan te bieden voor de doelgroep in de sociale sector. Soms wringt het natuurlijk eens, maar we sla-

gen er nog steeds in met een goed aanbod te komen. Samenwerking lukt echter alleen als men de verschillende spelers een duidelijke eigen verantwoordelijkheid, profiel, doel en doelgroep toekent. Vanuit die optiek kan dan bekeken worden hoe men het aanbod van de diverse aanbieders – secundair, hogescholen, CVO's – op elkaar kan afstemmen, hoe mensen op de juiste manier kunnen worden georiënteerd en geheroriënteerd, hoe er voor- en vervolgotrajecten kunnen worden ontwikkeld en hoe samenwerking georganiseerd kan worden. Er worden bijvoorbeeld ook leraren uitgewisseld conform artikel 309 van het Hogescholendecreet. Samenwerking kan dus. Wij staan achter de beleidsintentie, maar niet achter de structuur.

De heer Carl Snoecx: Ook wij vinden het belangrijk dat elke doelgroep recht heeft op een specifieke leeromgeving. Dat moet duidelijk zijn. De doelgroep van Se-n-Se lijkt ons dan ook heel specifiek en iets volkomen anders dan een brede groep van volwassenen of jonge werknemers. Het gaat om specialisatiejaren na het secundair onderwijs, wat ook blijkt uit de toelatingsvoorwaarden. Het zijn leerlingen die na het zesde jaar tso een specialisatiejaar willen doen. Het lijkt me vanzelfsprekend dat die jongeren in hun geëigende biotoop blijven, met name het secundair onderwijs.

Onze uiteenzetting is niets minder dan één groot pleidooi voor samenwerking. Daar zien wij precies de grote meerwaarde van het decreet. Wij kunnen nu dingen doen die we vroeger al wel wilden doen maar niet konden vanuit het secundair. We zijn het er volkomen mee eens dat dit moet gebeuren vanuit duidelijke posities. Zowel voor Se-n-Se als voor verpleegkunde was het essentieel te kunnen starten. Het gaat om bestaande opleidingen, met een bepaalde structuur en dat blijft behouden, maar er worden mogelijkheden gecreëerd tot groei, samenwerking, uitbreiding of andere structuren in de toekomst. Als er van bij het begin al een territoriumstrijd vooropgesteld wordt, zal er van samenwerking echter niets meer in huis komen.

De heer Laurent Kosten: Verpleegkunde bestaat 100 jaar. De opleiding heeft dus een hele geschiedenis en in 1957 is de graduaatopleiding of A1-opleiding in België opgestart. Het was daarin een koploper in Europa. De twee opleidingen zijn altijd heel dicht naast elkaar blijven bestaan, door het tekort in de sector. Aanvankelijk werden ze georganiseerd in ziekenhuizen waaraan de scholen verbonden waren. Het Hogescholendecreet heeft dat veranderd: de gra-

duaatopleiding werd in hogescholen ondergebracht en verhuisde zo. Daardoor is de opsplitsing met de vierde graad, de zogenaamde A2-opleiding, ontstaan. Niemand is met die scheiding gelukkig geweest. Het voorliggende Hbo-decreet biedt nu opnieuw mogelijkheden tot samenwerking en dat stemt velen tevreden. Van die open deur wordt inmiddels al gebruik gemaakt, merk ik. Omwille van die nauwe aansluiting van de opleiding vierde graad verpleegkunde met de bacheloropleiding verpleegkunde vind ik het goed dat ze is ondergebracht in HBO₅. Er was al een brug voorzien waarmee mensen met een vierdegraadopleiding met vrijstellingen toch een bachelor konden halen. Het lijkt me logisch dat dit op hetzelfde niveau georganiseerd blijft.

De heer Carl Snoecx: De voordrachthouders zijn voor ons belangrijk voor de – beperkte groep – opleidingen waarvoor we binnen het reguliere onderwijs niet voldoende mensen vinden om het heel specifieke karakter vanuit het werkerterrein te kunnen doceren of om te kunnen coachen bij de studenten. Naarmate werkplekleren en samenwerking met het arbeidsveld belangrijker wordt, achten wij het ook belangrijker om op dergelijke mensen een beroep te kunnen doen. Een voorbeeld is de nieuwe Se-n-Se opleiding Integrale veiligheid, waar het zelfs verplicht is een samenwerking aan te gaan met brandweer en politie. Het lijkt me ook best dat het voordrachthouderschap daartoe beperkt blijft.

De heer Eddy Demeersseman: Aan de K.U.Leuven was ik bezig met schakels tussen hogeschoolopleidingen en universiteiten. Ik heb er geleerd dat in het kader van samenwerking men altijd denkt aan een zalmmodel met een vlotte instroom vanuit de ene opleiding naar de volgende. Men denkt dat vanuit het hbo er een vlotte en grote instroom zal zijn naar de professionele bachelors. De ervaring leert dat dit echter maximum vijf percent uitmaakt van de studenten van een bepaalde leeromgeving. De essentie ligt voor mij echter bij de andere 95 percent. Het gaat niet op de leeromgeving van die mensen om te gooien om die vijf percent mogelijk te maken.

Inzake het statuut gaat het er vooral om dat in het volwassenenonderwijs de mogelijkheid ontbreekt om een studiebeurs te krijgen. Dat is het belangrijkste.

Welke opleidingen komen in gevaar? Mijns inziens zullen dat de grote en populaire opleidingen zijn in het volwassenenonderwijs: voor onze regio alleen hebben we in de sociale opleidingen al 1500 studenten.

Mevrouw Riet Lacombe: Ook niche-opleidingen komen in het gedrang. In Antwerpen is er een kleine opleiding die heel specifiek in samenspraak met de haven ontwikkeld werd. Het gaat dan om een twintigtal cursisten met 100 procent werkzekerheid. De directie stelt echter niet de tijd, de middelen en het personeel te hebben om een log omvormingsdossier op te maken.

5. Standpunt van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA)

De heer Erwin Samson, algemeen directeur Plantijn Hogeschool Antwerpen, namens VLHORA: Ik wil alvast starten met de commissie te danken om ook ruimte te geven aan de Vlaamse hogescholen tijdens deze hoorzitting.

Ik wil graag vijf hoofdaccenten leggen naar aanleiding van het ontwerp van decreet: evenwicht in samenwerking; stop de verwarring; verpleegkunde; maak keuzes in consensus mogelijk; en ten slotte koken kost geld.

Evenwicht in samenwerking. Als de hogescholen een wit blad zouden krijgen om daarop uit te tekenen en in te vullen wat de internationaal genoemde 'short cycle higher education' moet zijn, dan zou één van de uitgangspunten onmiskenbaar zijn dat dit type van onderwijs hoger onderwijs is en dus aangeboden moet worden door instellingen voor hoger onderwijs. Wij zijn echter voldoende pragmatisch ingesteld om te begrijpen dat Vlaanderen een historisch gegroeide situatie kent die noopt tot consensus over samenwerkingsmogelijkheden. Sinds enkele jaren tonen we al aan dat een constructieve samenwerking tussen hogescholen en CVO's mogelijk is en er worden projecten uitgebouwd, bijvoorbeeld de EVC-EVK-projecten en recent het Vlor-project Samenwerking Hoger Beroepsonderwijs (HBO-SAM).

Het voorliggende ontwerp van decreet bouwt onvoldoende verder op die samenwerking. Er is slechts een marginale ruimte voorzien voor hogescholen om HBO₅-opleidingen uit te bouwen. Daar waar in eerdere versies van het voorontwerp van decreet de coördinatie van bestaande HBO₅-opleidingen nog open gelaten werd, is de coördinerende instelling nu ook vastgelegd. Het ontwerp van decreet voorziet ook te weinig in incentives voor gestructureerde samenwerking en links tussen de CVO's en de hogescholen. Wij pleiten voor een structurele samenwerking waarbij wij samen met de CVO's het nieuwe HBO₅-niveau op hoger onderwijsniveau willen brengen. Die structu-

rele samenwerking moet doorgetrokken worden naar faciliteiten, gebouwen en het delen van expertise. Dat is voor ons een efficiënte aanwending van de reeds uitgegeven overheidsmiddelen. Een eerste pleidooi gaat dus naar doorgedreven structurele samenwerking.

Stop de verwarring. We maken ons grote zorgen over de verwarring die dit decreet teweeg zal brengen. Zo is de studiebekrachtiging van de 'gegradueerde' iets wat gekoppeld blijft als historisch begrip aan wat nu de professionele bachelors zijn. De niet-specialist en doorsnee gebruiker van het onderwijs, maar ook de sector zelf hanteren die terminologie nog voortdurend. Het wordt zelfs nog gebruikt voor het bepalen van loonbarema's. Wij zouden graag zien dat er een andere term wordt bedacht die het onderscheid tussen HBO₅ en professionele bachelor scherper stelt.

HBO₅. In Nederland is hbo een professionele bacheloropleiding. Dat zal voor de internationale arbeidsmarkt een gigantische verwarring meebrengen. We vrezen dat er ongewenste effecten zullen optreden als de terminologie gehandhaafd blijft.

Verpleegkunde. Ook wij menen dat er nood is aan opleidingen verpleegkunde in de huidige vierde graad en aan professionele bacheloropleidingen. Wat nu gecreëerd wordt, is totaal onbegrijpelijk voor cursisten of studenten. Aan de huidige vierdegraadsopleiding die gekwalificeerd wordt als hoger onderwijs, wordt een niveau HBO₅ toegekend. Ze wordt echter wel in secundaire scholen georganiseerd. Dat is bijzonder verwarrend. Duidelijkheid kan geboden worden door een opleiding op kwalificatieniveau 4 aan te bieden in het secundair onderwijs of er een te creëren op kwalificatieniveau 5 en die dan in hogescholen aan te bieden.

Maak keuzes in consensus mogelijk. Wij houden nogmaals een pleidooi om mogelijkheden in het kader van samenwerking te intensifiëren. In een aantal hogescholen zijn structureel CVO's historisch gegroeid en verankerd. Eventueel zouden die CVO's geïnteresseerd kunnen zijn om de intensieve samenwerking te laten evolueren naar een fusie of overdracht. Een aantal instellingen en hogescholen denkt daarover na, maar dit ontwerp van decreet maakt het niet mogelijk. We pleiten ervoor dat het mogelijk wordt dergelijke keuzes in consensus te maken. De overheid dient in deze faciliterend op te treden.

Koken kost geld. In artikel 150, §3, wordt het budgettaire plaatje geschetst. Zeker in de eerste jaren zijn

de middelen zeer beperkt. Er zullen dus zeker niet in grote mate nieuwe HBO₅-opleidingen worden ontwikkeld.

Samengevat en wat ongenueanceerd, formuleren wij een aantal aanbevelingen. Voorzie in incentives voor structurele samenwerking tussen de verschillende actoren, financiële en andere. Zoek een alternatief voor de begrippen grauaat en hbo. Los de ongerijmdheid op in verband met HBO₅-verpleegkunde. Maak overdracht en fusie in consensus mogelijk. Voorzie ten slotte ook in de nodige middelen voor programmatie en heroriëntatie naar Se-n-Se. Dat is zeer beknopt het standpunt van de hogescholen.

6. Standpunt van de Christelijke Onderwijscentrale (COC)

De heer Rudy Van Renterghem, adjunct-secretaris-generaal COC: Het ontwerp van decreet dat ter bespreking voorligt, betreft het oprichten van een nieuw niveau in het onderwijs. Het is maatschappelijk zeer relevant, maar helaas op dit moment nog te weinig rijp voor uitvoering. Dit geldt in meerdere of mindere mate ook voor de andere decreten die deze commissie op bijzonder weinig tijd moet doorworstelen. Een decreet heeft nu eenmaal een vrij lange doorlooptijd nodig. Dat inkorten, verhoogt de kans op vergissingen, verkeerde inschatting of onvoldoende anticiperen op de effecten.

De afwikkeling van de onderhandelingen was zeer intens. Er is stevig gediscussieerd, er werd vooruitgang geboekt, diverse aspecten werden in goede zin omgebogen maar er werd niettemin te weinig rekening gehouden met het kritische advies van de Vlor en terechte argumenten van COC. Op de eindbalans blijven fundamentele en principiële knelpunten staan.

Gedurende de onderhandelingen werd constant duidelijk dat er nog te veel onduidelijkheden restten, ook voor de opstellers van het ontwerp van decreet zelf. Wij voelden aan dat er een gebrek aan coherente visie was. Flagrant voorbeeld daarvan is dat de overheid geen antwoord vond op tal van problemen rond het vooropgestelde HBO₄ en het daarom heeft geschrapt. Om de meubelen te redden, is dan maar het Se-n-Se uit de mouw geschud. Ik gaf mijn nota de titel mee 'Hoger Beroepsonderwijs, does it make Se-n-Se?'. Ik laat het aan u over om de dubbele bodem erin te ontdekken.

De snelheid kreeg in dit dossier de bovenhand boven de kwaliteit. De overheid is zelf verantwoordelijk voor het chronische gebrek aan tijd door op het eind van de legislatuur nog zware dossiers te willen doordrukken. Dat is niet de verantwoordelijkheid van de sociale partners.

Zoals in meerdere grootse projecten van de onderwijsminister worden weinig nieuwe middelen uitgetrokken. Voor de hogescholen is maar een heel klein budget ingeschreven, voor de rest wordt vooral op de bestaande uren-leraar gerekend om nieuwe initiatieven te realiseren. Nieuwe initiatieven vergen echter degelijke investeringen.

Bewijs van de te snelle afhandeling leveren ook nog een aantal te verwachten fundamentele amendementen. Ze zullen nog enig stevig debatwerk vergen, ondanks het feit dat ze door de meerderheid zijn voorbereid.

De minister stelt zelf dat hij geen voorafname wil doen op de blauwdruk van het secundair onderwijs (so). Het ontwerp van decreet heeft echter een weerslag op de zevende jaren tso en kso en de vierde graad bso. Hoewel de overheid de idee van HBO₄ en HBO₅ verlaten heeft, wil zij de dynamiek die was ontstaan op het niveau 4 valoriseren. De nieuwe boost voor de zevende jaren tso en kso, daar zijn we als dusdanig niet tegen. Het betekent echter wel een serieuze voorafname op de hervorming van het secundair onderwijs, als die er ooit komt.

COC is geen vragende partij om op het einde van de legislatuur het secundair onderwijs nog hals over kop te wijzigen. Het dossier is zo complex dat een ernstig debat bijzonder nodig is. De effecten van een hervorming kunnen immers pas ingeschat worden als het te laat is, als de bedoelde leerlingen al een hele carrière-evolutie hebben doorgemaakt, en op zijn minst al het hoger onderwijs hebben doorlopen. De effecten voor het personeel in dit dossier zijn al even moeilijk in te schatten.

Misschien is het wel een goed idee, maar de foute plaats? De overheid is ervan overtuigd dat een doelpubliek tot 25 jaar op Se-n-Se zal intekenen. De onderwijsvakbonden zijn de mening toegedaan dat het doelpubliek dat al in het arbeidsmilieu gestaan heeft of veeleer op de lijst van werklozen, zich eerder zal aangetrokken voelen door het volwassenenonderwijs. Ook stellen wij ons de vraag of jongeren tussen de 20 en 25 jaar nog kunnen aarden in de schoolse omgeving van het secundair onderwijs.

Se-n-Se opleidingen kunnen voor de leerlingen starten op 1 september of op 1 februari, en nieuwe opleidingen kunnen een duurtijd krijgen van één, twee of drie semesters. De overheid heeft zich hierbij allicht laten inspireren door de modulestructuur van het volwassenenonderwijs. De overheid gelooft allicht dat op deze manier de interesse en de instroom van leerlingen-cursisten gestimuleerd zal worden. Dat kan ze echter op geen enkele manier staven. Dat de overheid een impuls wil geven aan een grotere instroom voor deze opleidingen begrijpen we, maar ook de overheid kan niet voorbijgaan aan de realiteit. De vaste instroom – met vooral afgestudeerden secundair onderwijs – zoekt een (vervolg)opleiding die ingaat op 1 september. Leerling-cursisten laten wachten tot 1 februari kan problemen teweegbrengen. Allicht moeten we daarbij ook rekening houden met een sociaal probleem: het sociaal statuut van de lerende, met name inzake de kinderbijslagregeling.

De invoering van een modulair semestersysteem in het Se-n-Se kan een nieuw element vormen in de concurrentie tussen verschillende onderwijsvormen en in het bijzonder met het volwassenenonderwijs. Dit staat volledig haaks op de gewenste samenwerking tussen de verschillende onderwijsniveaus en -vormen.

Het ontwerp van decreet vormt tevens een regelrechte inbreuk op het statuut van de leraar so. Dat is onze corebusiness. De onderwijsvakbonden kunnen zich niet akkoord verklaren met de aanwending van voordrachtgevers. We hebben op zich geen probleem met de inbreng van externe expertise, maar dat mag niet raken aan het reguliere lesurenpakket. Bovendien moeten ook de pedagogische vaardigheden gerespecteerd worden binnen de reguliere opleidingen. Wij zijn er niet van overtuigd dat de externe experts op dat punt gekwalificeerd zijn. Het reguliere lesurenpakket mag voor ons uitsluitend ingezet worden voor de tewerkstelling van statutair personeel. In het ontwerp van decreet wordt het invoeren van de voordrachtgevers zelfs niet beperkt tot Se-n-Se, maar meteen veralgemeend. Dat is een kaakslag voor ons.

Door uren-leraar om te zetten in kredieten om voordrachtgevers te vergoeden, wordt de hele structuur van het so belast. De huidige zevende jaren zijn nu doorgaans niet zelfbedruipend en sprokkelen daarom uren uit de daaronder liggende graden. Daarmee belasten ze de hele schoolwerking. Op zijn minst wilden wij toch minimale garanties ingebouwd zien in de vorm van onderhandelingen waarbij uitvoering

afhangt van een akkoord, een zekerheid dat er geen bijkomende tbs-ob (terbeschikkingstelling wegens ontstentenis van betrekking) ontstaat, en extra budget. De overheid is op geen van deze eisen ingegaan. Dat betreuren de onderwijsvakbonden ten zeerste. Klap op de vuurpijl is dat voor de nieuwe opleiding integrale veiligheid de mogelijkheid tot het inhuren van experts is verhoogd tot zes uur per week.

De onderwijsvakbonden kunnen zich ook niet akkoord verklaren met het gegeven dat een coördinerende onderwijsinstelling binnen een samenwerkingsverband uren-leraar kan overdragen aan een centrum voor volwassenenonderwijs of een hogeschool in de vorm van krediet op basis van het pakket uren-leraar. Ook hier wensten wij op zijn minst dezelfde garanties en wilden in elk geval de zekerheid van een akkoord van het onderhandelingscomité om te garanderen dat de samenwerking voldoende gedragen wordt. De overheid is hier tegen alle redelijkheid in ook niet op ingegaan.

De vierde graad bso verdween in het ontwerp. De bestaande tweejarige opties modevormgeving en plastische kunsten werden omgezet naar een gelijknamige tweejarige optie van de derde graad bso, dus een derde en vierde leerjaar van de derde graad. Voor COC was dit een overbodige administratieve ingreep. Bovendien moesten we vaststellen dat de vierde graden plastische kunsten en modevormgeving een eigen identiteit hebben. Zij zien de administratieve ingreep duidelijk als een degradatie naar derde en vierde leerjaar van de derde graad. Deze vierde graden zijn vooral instroomrichtingen en geen doorstroomrichtingen. De vooropleidingen van deze studenten zijn zeer divers. Zo zijn van de 190 studenten van een school met een vierde graad plastische kunsten slechts tien als doorstromers geregistreerd.

We zijn zeker overtuigd van het belang van de vierdegraadsopleidingen. In een hele reeks amendementen wordt een en ander ook weer rechtgezet. Het lijkt ons alleen verspilde tijd voor de administratie. Efficiëntie is soms ver zoek, maar de amendementen krijgen onze steun.

Voor de opleidingen van de vierde graad bso verpleegkunde zijn we het niet eens met de stellingen van VLHORA dat daaraan een niveau 4 moet worden gekoppeld. Dat zou wel eens het einde van de opleiding verpleegkunde kunnen betekenen. Deze moet op zijn minst onderwijskwalificatie niveau 5 hebben, met minstens een beroepskwalificatie niveau 5.

In het voorstel stond tevens dat de enige opleiding die nog lineair georganiseerd wordt, dat ook moet blijven. In amendementen wordt dit teruggedraaid en dat kunnen we steunen omdat het omzetten naar modularisering door het personeel gedragen wordt. Dat is dus een goed amendement.

Het diploma in de verpleegkunde vervangen door een diploma van gegradueerde in de HBO₅-opleiding verpleegkunde lijkt ons niet zo'n goede optie. In dat opzicht ben ik het eens met de vorige spreker. De potentiële verwarring met de vroegere gegradueerden, tegenwoordig bachelors verpleegkunde, is onmiskenbaar. Dat komt de transparantie voor de sector niet ten goede. De overheid dacht daarmee echter de lijn door te trekken. Gelet op de discussies op het federale niveau, lijkt het me onverstandig ook maar enige twijfel over de kwaliteit van opleidingen te zaaien of iemand ertoe aan te zetten dit dossier nog complexer te maken.

Een volgende punt is ernstig: woordbreuk. De onderwijsvakbonden kunnen zich niet vinden in het feit dat het systeem van voordrachthouders in het volwassenenonderwijs niet langer beperkt wordt tot de specifieke talen zoals Arabisch, Chinees en dergelijke. Dat impliceert dat de overheid flagrant terugkomt op haar eigen akkoord dat amper twee jaar geleden is afgesloten naar aanleiding van het decreet op het Volwassenenonderwijs. Bovendien stellen wij principieel dat de vergoeding van voordrachthouders niet geput kan worden uit de organieke middelen. Die middelen moeten enkel dienen voor het statutaire personeel. Wij stellen daarom voor de beperking tot de specifieke talen opnieuw in te schrijven. Dat zou het gegeven woord herstellen.

De onderwijsvakbonden stelden ter conclusie vast dat de overheid ons tegemoet is gekomen in een aantal punten. Wij waarderen dat. Om de geschetste redenen zagen de onderwijsbonden echter geen andere mogelijkheid dan voor het geheel van het ontwerp een niet-akkoord te geven. Het geheel rammelt. De overheid pleegt woordbreuk in het volwassenenonderwijs. De overheid doet een slinkse voorafname op de blauwdruk secundair onderwijs. Het statuut wordt ondergraven in het secundair onderwijs en het CVO. De verhoging van de werkdruk ligt voor de hand.

Als het Vlaams Parlement de flagrante miskleunen niet amendeert, maakt het zich medeplichtig aan de afbraak van het onderwijsstatuut, aan bedrog en aan woordbreuk. Wij roepen de volksvertegenwoordi-

ging daarom ertoe op hun verantwoordelijkheid op te nemen.

De voorzitter: Ik vermeld alvast dat de hervorming van het secundair onderwijs niet meer op onze agenda staat.

7. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer Jef Tavernier: Van de heer Samson wil ik graag weten of hij de nood aan een eigen specifieke leeromgeving ontkent voor een bepaalde groep van jongeren die geen heil zien in de klassieke hogeschoolomgeving? Het komt op mij over alsof het erom gaat het eigen territorium koste wat het kost te willen uitbreiden. Jongeren vanaf 18 jaar moeten daar terecht en nergens anders, lijkt het wel.

Met betrekking tot de instroom in februari, wil ik van de heer Van Renterghem weten of het niet mogelijk is de afhakers van de hogescholen dan alsnog te laten overschakelen?

Ten slotte apprecieer ik ten zeerste de vooruitblik op amendementen die wij nog niet eens kenden een uur geleden.

Mevrouw Sabine Poleyn: Ik sluit me aan bij de eerste vraag van de heer Tavernier.

Mijnheer Van Renterghem, kunt u concrete voorbeelden geven bij uw opmerking dat externe experts niet altijd voldoende pedagogisch geschoold zullen zijn? Kunt u ook de veralgemening van het principe van voordrachthouders toelichten? Is dat naar het hele secundair onderwijs?

Hebt u beiden alternatieven voor de verwarrende begrippen?

8. Antwoorden

De heer Erwin Samson: U hebt het over een eigen leeromgeving voor jongeren, maar HBO₅ is ook specifiek bedoeld voor werkenden. CVO's mikken daar ook op. Ook ik stelde me vragen bij het concept eigen specifieke leeromgeving toen ik de sprekers vanuit de CVO's hoorde. Een klassieke hogeschool is nog zo'n concept waarbij ik me nog weinig kan voorstellen. De huidige zien er in elk geval heel anders uit dan twintig of dertig jaar geleden. Wij hebben in onze missie net

zo goed een opdracht om cursussen te organiseren in het kader van de permanente vorming voor mensen uit het werkveld. We moeten ook voor werkstudenten die naast hun werk een bachelor willen halen een aanbod ontwikkelen. Onze fysieke leeromgeving is dus zeker aangepast om hen ter wille te zijn. Onze administratieve en organisatorische omgeving zijn er ook mee bezig.

Het laatste wat ik wil, is de indruk wekken dat het om een territoriumstrijd gaat. Het is juist de bedoeling om zeer sterk de nadruk te leggen op de samenwerkingsfactor en een intensifiëring daarvan. Daarvoor willen we financiële incentives zien. Dat mag zelfs zo ver gaan dat er van overdracht of fusie sprake is.

Wij hebben een aanpak en de expertise in huis die mooi aansluit op wat de CVO's te bieden hebben. Werkende studenten zijn ons niet vreemd.

De heer Rudy Van Renterghem: Ik ben niet van oordeel dat de scholen secundair onderwijs zich moeten voorbereiden op een grote instroom vanuit de hogescholen. We stellen vast dat de latere instroom in de bestaande zevende jaren zeer beperkt is. We verwachten niet dat dit drastisch zal veranderen. De stap tussen de twee types van programma's is ook vrij groot en fundamenteel. Bovendien is er nog het alternatief van de CVO's. De verschillen tussen september en februari zullen mijns inziens vrij groot zijn.

Op het vlak van personeel is er geen probleem, want daarover is een oplossing tot stand gekomen na onderhandeling met de overheid. Op dat punt is er een positieve evolutie. De enige vraag die men moet durven stellen, is of dit wel de meest efficiënte aanwending van de middelen is.

Eigen aan voordrachthouders is dat ze uit een specifieke sector afkomstig zijn. Het concept is gekend uit het dbso (deeltijds beroepssecundair onderwijs) en het volwassenenonderwijs. Ze zijn zeer goed in hun vakgebied. Wil men bijvoorbeeld een zelfstandig fietshersteller gedurende een dag per week in de instelling krijgen, dan moet daartegenover een redelijke vergoeding geplaatst worden. Via het geëigende systeem van de bekwaamheidsbewijzen ligt die vergoeding vrij laag voor een zelfstandige die zijn winkel een dag in de steek moet laten.

We stellen echter ook vast dat iemand met een degelijke vakkennis niet noodzakelijk ook zijn kennis kan overbrengen op een cursist of student. Dat vergt andere vaardigheden. Daarom baart ons dat enige zorgen.

Voor de terminologie kan in het kader van de verpleegkunde een oplossing gevonden worden. Er bestaat vandaag een diploma verpleegkunde. Moet dit gewijzigd worden omdat HBO₅ zelf al een uitzonderingspositie inneemt? Op het vlak van diploma's zou men kunnen zeggen: waarom dan niet. Veel ingewikkelder ligt het bij de balans tussen CVO's en hogescholen. Die vermenging is historisch en kan moeilijk teruggedraaid worden.

De heer Erwin Samson: We hebben geen pasklare oplossing, maar in de internationale context wordt momenteel de short cycle-terminologie gehanteerd in Angelsaksische landen en Nederland. Er wordt ook wel eens verwezen naar tertiary education. Het ligt moeilijk. Bij opendeurdagen en studie-info activiteiten merken we wel dat de verwarring bij studenten al de kop opsteekt. Ze vragen ons om het verschil te verklaren en gaan ervan uit dat het om hetzelfde diploma gaat. Er gaat echter altijd heel wat tijd over vooraleer dergelijke terminologie ingeburgerd is. Nog steeds moeten wij uitleggen dat we een zogenaamde A1-opleiding aanbieden. We vrezen in elk geval voor aanzienlijke verwarring. Het lijkt ons een uitgelezen kans om schoon schip te maken en ervoor te zorgen dat studenten die voor een HBO₅-opleiding kiezen ook duidelijk weten dat ze geen bachelor halen. De studiebekrachtiging maakt dat verschil zeer onduidelijk.

De verslaggevers,

Anissa
TEMSAMANI
Sabine POLEYN

De voorzitter,

Monica
VAN KERREBROECK

BIJLAGE 1:

Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV)

Brussel, 11 maart 2009

110309 Advies secundair na secundair en HBO

Advies op eigen initiatief

Secundair na secundair en hoger beroepsonderwijs

Advies op eigen initiatief

1. Situering advies

Begin 2009 presenteerde minister van Werk, Onderwijs en Vorming Vandenbroucke een nieuw voorontwerp van decreet betreffende het hoger beroepsonderwijs, nl. het voorontwerp van decreet betreffende *het secundair onderwijs na het secundair onderwijs en het hoger beroepsonderwijs*.

De SERV werd niet opnieuw om advies gevraagd maar de sociale partners zagen voldoende aanleiding om een advies op eigen initiatief aan de minister over te maken.

Dit advies sluit aan bij:

- het advies “Treden naar succes, werk en leren. Het Hoger Beroepsonderwijs in het Vlaamse onderwijs, discussienota” van 16 januari 2008,
- het advies over het voorontwerp van decreet “Hoger Beroepsonderwijs” van 15 oktober 2008.

2. Advies

2.1. Aanleiding

De sociale partners zijn steeds een grote voorstander geweest van het hoger beroepsonderwijs en overtuigd van de noodzaak ervan, zoals zowel in de discussienota als in het eerste voorontwerp van decreet gemotiveerd en onderbouwd. Zeer belangrijk was de sterke arbeidsmarktgerichtheid van het veld HBO – opleidingen. Ook belangrijk voor de sociale partners was dat het HBO zich diende te richten naar een heel diverse groep lerenden, waaronder diegenen die gebaat zijn bij een lage instapdrempel en een trajectbegeleiding. De eerste versie van het HBO-verhaal nam expliciet, naast generatiestudenten, werkenden die zich willen verdiepen in hun vakgebied en/of heroriënteren als uitgangspunt. HBO zou vooral arbeidsmarktversterkende kansen bieden, zeker voor werkenden. De SERV-partners moedigden dit standpunt aan. Kortdurende specialisatieopleidingen zorgen voor een grotere inzetbaarheid van hooggespecialiseerde arbeidskrachten met een duurzaam karakter. Dergelijke opleidingen bieden kansen, zowel op een innovatieve dynamiek van de arbeidsmarkt als op duurzame jobs.

Nu er een toch wel sterk aangepast nieuw voorstel rond het hoger beroepsonderwijs voorligt, willen de sociale partners zich hierover opnieuw uitspreken.

Enerzijds omdat er positieve wijzigingen zijn gebeurd maar anderzijds ook omdat de sociale partners een aantal kritische bedenkingen hebben bij het nieuwe voorontwerp van decreet.

2.2. Verwarring HBO4 en HBO5 weggewerkt

De raad stelde eerder dat het uitreiken van twee HBO - kwalificatiebewijzen, gekoppeld aan twee verschillende niveaus van de Vlaamse kwalificatiestructuur tot verwarring zou leiden. Het HBO willen onderbrengen in drie onderwijsniveaus (secundair, volwassenenonderwijs en hoger onderwijs) was een zeer moeilijke evenwichtsoefening die, volgens de sociale partners, zou leiden tot een gebrek aan transparantie. Ook de namen certificaat (HBO4) en graduaat (HBO5) zouden zowel bij de lerenden als de arbeidsmarktactoren voor veel verwarring zorgen.

Met de invoering van het secundair na secundair komt de minister aan deze bekommernissen tegemoet. De zevende specialisatiejaren TSO en KSO krijgen als Se-n-Se een duidelijke positionering, op niveau 4 van de Vlaamse Kwalificatiestructuur. De SERV is overtuigd dat Se-n-Se een zekere aantrekkingskracht kan hebben op jongeren. Zoals de Memorie van Toelichting ook aangeeft: het gaat om opleidingen van het secundair onderwijs die pas gevolgd kunnen worden na het secundair onderwijs en aanleiding geven tot een bijkomende gespecialiseerde kwalificatie van eenzelfde niveau als een eerder verworven kwalificatie. Echter, in een vorige advies drong de raad er op aan dat het HBO4 ook kansen zou bieden aan jongeren die het secundair verlaten hebben zonder kwalificatie.

De opleidingen vierde graad BSO vallen niet onder Se-n-Se, aangezien deze leerlingen nog een diploma secundair onderwijs moeten verwerven. De raad vindt dit echter een vreemde redenering gezien de 4de graad verpleegkunde tot het HBO5 wordt gerekend op basis van te verwerven competenties. De lerenden stappen in en hoeven niet noodzakelijk hun diploma secundair onderwijs verworven te hebben. Om zich echter in te schrijven in een specialisatieopleiding die lager ingeschaald wordt op de kwalificatiestructuur, moet een toegangsticket voorgelegd worden? De sociale partners hopen dat een kansenbiedende EVC - cultuur gerealiseerd wordt in de Se-n-Se - opleidingen zodat ongekwalificeerde uitstromers die zich na enkele maanden arbeidsmarkt toch willen vervolmaken maximaal hun verworven competenties kunnen verzilveren in plaats van enkel geconfronteerd te worden met een (schools?) toelatingstest. De toegang bewaken op basis van diplomabezit of uitstroomduur uit het leerplichtonderwijs leidt tot onbegrip bij gemotiveerde lerenden die de toegang mogelijks daarom ontzegd worden.

De sociale partners stellen vast dat *diploma van verpleegkundige* vervangen zal worden door een diploma van *gegradueerde in de HBO-5-opleiding verpleegkunde*. Dat bevordert allerm minst de transparantie binnen de zorgsector.

De potentiële verwarring met de vroegere gegradueerden, tegenwoordig de *bachelors verpleegkunde*, is onmiskenbaar. De raad houdt in geen geval een pleidooi tegen deze opleiding in de vierde graad van het BSO, wel integendeel. Het gaat om een waardevolle opleiding die dan ook een duidelijke kwalificatie verdient.

2.3. Se-n-Se: meer dan een enkel een sprekende nieuwe naam?

De procedure van programmatie en kwaliteitszorg voor Se-n-Se blijven zoals ze op vandaag zijn voor het secundair onderwijs. In het hoger beroeps onderwijs zorgt de goedkeuring van nieuwe beroepskwalificaties voor de start (van de procedure voor programmatie) van nieuwe opleidingen. Dat zal voor Se-n-Se niet (meer) het geval zijn. Zodoende wordt de impact van de arbeidsmarktactoren op het aanbod aan onderwijs op niveau 4 van de Vlaamse Kwalificatiestructuur ingeperkt.

Volledigheidshalve moeten we wel vermelden dat sinds vorig schooljaar ook derden (alle niet-onderwijsorganisaties, bvb. sectoren) voorstellen voor nieuwe opleidingen secundair onderwijs kunnen doen¹.

Met de invoering van Se-n-Se komt er dus een nieuwe overkoepelende naam die misschien gedurende een korte tijd de aantrekkelijkheid van de 7de TSO jaren kan verhogen, voor jongeren. Voor volwassen werkzoekenden of werkenden zal het onaantrekkelijk zijn terug te keren naar het secundair onderwijs. CVO's, die zich specifiek richten naar volwassenen, kunnen geen Se-n-Se aanbieden. Door de inbedding in het leerplichtonderwijs, vreest de SERV dat werkenden minder geneigd zullen zijn naar deze onderwijsstructuur terug te keren waardoor de Se-n-Se-opleidingen niet de volledige potentiële doelgroep zullen bereiken. Werkenden die zich willen vervolmaken zullen zich ofwel tot de meer studiepunten omvattende HBO - opleidingen moeten richten of tot privé- en/of sectorspecifieke opleidingen. Met alle onzichtbaarheid tot gevolg wanneer deze opleidingsverstrekkers zich niet wensen te confirmeren aan de eisen die opgelegd worden om deel uit te maken van het inschalingsgebeuren. Kortom, de naamsverandering wordt momenteel niet gevolgd door een grootscheepse inhoudelijke vernieuwingsbeweging binnen de bestaande 7de jaren KSO en TSO. De SERV - partners vragen zich dan ook af waarin de meerwaarde nog schuilt vanuit het perspectief van de verruimde doelgroep?

---

¹ *Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van de indienings- en adviseringsprocedure voor voorstellen van nieuwe structuuronderdelen in het voltijds secundair onderwijs (goedkeuringsdatum: 06 juli 2007).*

De invoering van Se-n-Se lijkt voor de raad op het op de markt brengen van de Senseo: eenzelfde product (secundair onderwijs) wordt onder een nieuwe merknaam op de markt gebracht. De vraag is of bij Se-n-Se het vernieuwende - het werkplekleren als koffiepads - voldoende nieuwe smaak zal geven aan het oude product om het voor nieuwe gebruikers – bvb. werknemers die opnieuw willen gaan leren - aantrekkelijk te maken. Over de wijze waarop dit werkplekleren binnen Se-n-Se zal worden geïntroduceerd zegt het ontwerp niets. De vraag is of het secundair onderwijs voldoende slagkracht en draagkracht zal hebben om binnen Se-n-Se het werkplekleren onder goede voorwaarden te kunnen aanbieden, wat nodig zal zijn om een nieuwe doelgroep aan te trekken.

2.4. Gewijzigde rol voor de Centra voor Volwassenen Onderwijs

De rol van de Centra voor Volwassenenopleiding (CVO's) is dus gewijzigd bij het vorig voorontwerp van decreet. HBO4 kon worden aangeboden door instellingen secundair onderwijs en CVO's, HBO5 door CVO's en hogescholen. Met Se-n-Se verdwijnt het HBO4 en de initiërende rol van de CVO's daarin.

In een eerder advies gaven de sociale partners reeds aan dat het hoger beroepsonderwijs vooral thuis hoort in het volwassenenonderwijs o.a. omwille van de herkenbaarheid, de flexibiliteit van de organisatiestructuur en de ervaring met zij die werken en leren combineren. Dit geldt ook voor Syntra en VDAB.

Volgens de cijfers in de Memorie van Toelichting komen zo'n 60 opleidingen uit het volwassenenonderwijs onder het hoger beroepsonderwijs te vallen. Op dit ogenblik wordt er, logischerwijze, van uitgegaan dat het om opleidingen van niveau 5 uit de Vlaamse Kwalificatiestructuur gaat. Echter, voor 2012 moeten de CVO's een omvormingsdossier indienen, met een aanvraag voor de macrodoelmatigheidstoets en de toets nieuwe HBO opleiding. Mocht blijken dat de opleidingen niet voldoen aan de standaarden voor niveau 5 dan komen ze onder niveau 4 terecht, onder het secundair volwassenenonderwijs dat parallel loopt met het voltijds secundair onderwijs. Tot dan krijgt wie vandaag afstudeert in één van de vermelde 60 opleidingen een certificaat (géén grauaat) hoger beroepsonderwijs. Het is dus afwachten wat de "screening" die in 2012 moet afgerond zijn, tot gevolg zal hebben voor het aanbod hoger beroepsonderwijs van de CVO's.

2.5. De werking van inschalingcommissies

Naar aanleiding van de eerste pilootprojecten hoger beroepsonderwijs zijn er begin 2009 zes inschalingcommissies doorgedaan. De SERV heeft hiervan op eigen initiatief een evaluatie gemaakt waarbij de betrokken sociale partners telefonisch bevestigd zijn.

Uit de evaluatie blijkt onder andere het volgende:

- Wat de gebruikte methodiek betreft, wordt sterk bezwaar gemaakt tegen het werken met een gewoon rekenkundig gemiddelde. Dit vertekent het inschalingcijfer omdat er te veel overgelaten wordt aan de “macht van de aantallen”. Dat laatste speelde zeker in het nadeel van de vertegenwoordigers van de sociale partners omdat ze, omwille van de timing (zie verder), ondervetegenwoordigd waren ten opzichte van de vertegenwoordigers van de onderwijs- en publieke opleidingsverstrekkers. Uit de allereerste inschalingprojecten in 2007 binnen de VLOR, waarbij naar een werkbare methodiek werd gezocht, bleek reeds dat heel wat deelnemers bedenkingen hadden bij deze methode. Het verbaasde dus sommige vertegenwoordigers dat die methode ongewijzigd opnieuw werd toegepast. In de vergaderingen die na de inschalingoefening werden gehouden, werd volgens de meeste aanwezige sociale partners ook te weinig naar consensus gestreefd.
- Nog een mankement in de gehanteerde methodiek is dat niet de competenties maar de gedragsindicatoren moesten worden ingeschaald. Daardoor ging het overzicht verloren en geeft de mathematische inschaling niet het juiste gewicht van de kwalificatie weer. Het feit dat de meeste cijfermatige inschalingen na bespreking werden aangepast, wijst erop dat de methode slechts indicatief werkt. Dat maakt de overlegvergaderingen extra belangrijk; als daarvoor niet voldoende tijd wordt genomen of als die niet goed worden begeleid, is de hele oefening snel een maat voor niets en krijgen belangen en agenda's een veel te grote rol.
- Blijkbaar is er ook geen antwoord gegeven op de vraag wat er gebeurt in het geval er geen consensus is over de inschaling. Gezien er volgens de sociale partners ook te weinig naar consensus wordt gestreefd, is het dan de vraag wat de inschalingsoefening precies aan meerwaarde heeft.
- De beroepscompetentieprofielen worden blijkbaar ook niet ongewijzigd ingeschaald: men schaalt per gedragsindicator in; eigenlijk is dit een dissectie van het beroepscompetentieprofiel in plaats van een inschaling door afweging van grote blokken. De vertegenwoordigers klaagden over een verlies van overzicht door dit op het detailniveau uit elkaar halen en inschalen van de profielen. Men besteedt ook meer tijd aan de mathematische inschalingoefening en krijgt een vals gevoel van precisie en objectieve onderbouwing. Bovendien werden elementen toegevoegd aan de profielen: iets wat tegen de afspraken is en – erger – tot nieuwe discussies over de inhoud kan leiden.
- Het ontbreekt de meeste vertegenwoordigers van de sociale partners aan achtergrondinformatie. De SERV vroeg reeds meerdere keren om algemene informatie over de rol en functie van de inschalingcommissies en met name de methodiek, zonder gevolg vanuit de betrokken administratie. De meeste sociale partners kunnen daardoor niet inschatten wat de precieze betekenis is van de inschalingcommissies en de gevolgen ervan voor bvb. de

opleidingen. Als men niet gericht kan informeren, is het ook zeer moeilijk om mensen te motiveren om deel te nemen.

- Het huidig onderwijsaanbod bleek mee bepalend te zijn voor de inschaling van de beroepscompetentieprofielen.
- De vertegenwoordiging van onderwijs bestond uit enkel vertegenwoordigers van het secundair onderwijs. De vertegenwoordigers van de sociale partners stelden vast dat hierdoor inschalen op niveau 5 al bijna onmogelijk werd.
- Ten slotte was er op organisatorisch vlak te weinig flexibiliteit in het vastleggen van de data en de periode van overleg, waardoor de aanwezigheid van de sociale partners niet gegarandeerd kon worden en er te weinig tijd was om de inschaling naar behoren te doen. De sociale partners kregen met name geen gelegenheid om hun achterban te raadplegen. Zo wordt de inschaling herleid tot een individuele oefening die sterk kan worden gekleurd door wie wel of niet aanwezig is. Het argument dat de afwezigen ongelijk zouden hebben, gaat in een zo belangrijke oefening als deze, waarin naar vertrouwen en consensus moet worden gestreefd, niet op.

De raad kreeg graag feedback op deze opmerkingen en hoe er rekening zal worden mee gehouden en dringt ook er sterk op aan dat met de bevindingen uit de evaluatie van de SERV rekening wordt gehouden bij de verdere activiteiten van de inschalingcommissies.

Hierbij aansluitend wenst de raad ook het Agentschap voor Kwaliteitszorg aan bod laten komen. In een schrijven aan minister Vandenbroucke van 17 december 2008 vroeg de SERV zich ook te kunnen uitspreken - in een advies - over de organisatie van het Agentschap voor Kwaliteitszorg. Deze vraag werd nog niet gehonoreerd, de oprichting van het Agentschap werd door de Vlaamse regering goedgekeurd op 20 februari 2008. Het Agentschap heeft zeker ook in het HBO – verhaal een belangrijke rol - met de formulering van een voorstel van onderwijskwalificatie bij de beroepskwalificatie en de taak m.b.t. de inschalingscommissies - maar ook in de kwalificatiestructuur en bij EVC, twee andere belangrijke dossiers voor de sociale partners en de SERV.

Het mag dus duidelijk zijn dat de huidige werking van de inschalingcommissies de raad verontnuden; de wijze waarop nu het werkveld en de sociale partners waren betrokken is ontoelaatbaar. Zeker als dit een voorafspiegeling zou zijn van hoe het Kwaliteitszorgagentschap, waar de sociale partners niet structureel bij betrokken zullen zijn, te werk zou gaan. De raad vraagt over de inschaling en over het Kwaliteitszorgagentschap dringend overleg.

2.6. Werkplekleren

De raad wenst terug te komen op het aspect werkplekleren. Ook in het fel veranderde HBO - verhaal zijn er geen stimulansen voorzien om het werkplekleren effectief en vooral kwalitatief uit te werken op de werkvloer zelf.

De sociale partners moedigen werkpleklers aan en erkennen dat lerenden meer opsteken wanneer ze meedraaien op de werkvloer. Een recent VLOR - advies over werkpleklers in het volwassenonderwijs stelt dat als werkgever of medecollega een lerende begeleiden in zijn of haar leerproces geen vanzelfsprekendheid is. Daarom vraagt de onderwijsraad *“dat de overheid investeert in vorming voor begeleiders van werkpleklers in de centra en op de leerwerkplekken”*². De sociale partners vertegenwoordigd in de SERV menen dat de overheid o.a. op die manier inderdaad het signaal geeft dat het werkpleklers serieus neemt.

2.7. Punctuele opmerkingen

2.7.1 Procedure nieuw aanbod

De raad gaf reeds aan dat de procedure eerder omslachtig is. De procedure voor de programmatie van nieuwe opleidingen hoger beroepsonderwijs is echter nog zwaarder geworden, door de toevoeging van de rol van het Agentschap voor Kwaliteitszorg en het advies, op twee verschillende tijdstippen, van de Vlaamse Onderwijsraad. Toch gaat de minister er van uit dat binnen een termijn van iets minder dan een jaar met een nieuwe opleiding van start kan worden gegaan, in de memorie bij het vorig voorontwerp ging men uit van een termijn van iets langer dan een jaar.

2.7.2 Link naar de arbeidsmarkt verzwakt

De eerste voorwaarde die getoetst dient te worden in de macrodoelmatigheidstoets is *“de regionale nood aan opleiding en behoefte aan afgestudeerden”* (MvT, pag. 24). In de vorige versie van de memorie van Toelichting was dat nog *“een door de beroepswereld expliciet geformuleerde behoefte”*. Bij de toets nieuwe HBO – opleiding was voorzien dat wat betreft de onderwijsinhoud er afstemming moest zijn van het programma op de beroepskwalificatie, dat is weggefallen. Ook *“studiebewijzen”* is niet meer als generieke kwaliteitswaarborg opgenomen. Ook bij de visitatie is dat laatste in de Memorie weggefallen - alsook voldoende uitstroom uit de opleiding - en vervangen door *“voldoende maatschappelijke relevantie van de bereikte kwalificaties”*.

In eerdere adviezen heeft de raad steeds duidelijk aangegeven dat het onderwijs een breed maatschappelijke opdracht heeft die ruimer is en verder gaat dan het louter voorbereiden van jongeren op de arbeidsmarkt. Maar zeker in het hoger beroepsonderwijs was de link naar arbeidsmarkt en de noden op de arbeidsmarkt fundamenteel. De sociale partners betreuren dan ook dat de insteek vanwege de arbeidsmarktactoren is afgezwakt.

---

² *“Advies over de specificiteit van werkpleklers in het volwassenonderwijs”, VLOR, 10 februari 2009, pag. 13*

2.8. Conclusie

De raad is nog steeds tevreden dat de beroepskwalificatieprofielen het referentiekader blijven, voor het hoger beroepsonderwijs én de nieuwe Se-n-Se opleidingen (MvT pag. 12).

De sociale partners zijn echter van mening dat het hoger beroepsonderwijs wel met grote trom is aangekondigd maar dat het afwachten is of dit echt zal uitgroeien tot de stevige nieuwe trede op de onderwijsladder die de minister voor ogen had. Het is namelijk onzeker hoeveel van de bestaande CVO - opleidingen ingeschaald zullen worden op niveau 5 van de Vlaamse Kwalificatiestructuur en het momenteel voorziene budget laat niet veel nieuwe HBO-opleidingen toe. Bovendien zullen volwassenen, door de organisatie van het Se-n-Se in het secundair onderwijs, (psychologische) drempels ondervinden om opleidingen op niveau 4 te volgen.

Voor volwassenen, zeker voor diegenen voor wie het HBO een tweede kans moet bieden, maakt het hoger beroepsonderwijs zijn belofte niet (volledig) waar. Er is geen financiële steun voorzien bvb. voor trajectbegeleiding, een vraag van sociale partners uit het SERV-advies van oktober '08. De invoering van Se-n-Se mag er ook niet toe leiden dat de hervorming van het secundair onderwijs achterwege blijft.

Waar HBO oorspronkelijk een gezamenlijk verhaal van onderwijs en arbeidsmarkt was, met een gedeelde verantwoordelijkheid om korte, intense, kwalitatieve en arbeidsmarktgerichte opleidingen aan te bieden, wordt het nu overwegend een onderwijsverhaal waarin de rol van arbeidsmarkt - actoren niet ten volle wordt uitgespeeld.

BIJLAGE 2:

Advies van de Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS)

VVS REACTIE VOORONTWERP HBO

1. INLEIDING

In oktober 2007 stelde Vlaams minister onderwijs Frank Vandenbroucke het hoger beroepsonderwijs (HBO) voor in zijn nota "Treden naar succes, werken en leren". De huidige 7de jaren TSO, de 4de graad BSO, de opleidingen van de centra voor volwassenenonderwijs (CVO's) en de hoger onderwijsopleidingen voor sociale promotie (HOSP) zullen ondergebracht worden in dit hoger beroepsonderwijs. Deze opleidingen, die allen belangrijk zijn voor hun grote arbeidsmarktrelevantie, zullen zo een duidelijke plaats krijgen in ons onderwijslandschap.

Het hoger beroepsonderwijs zal zich positioneren tussen het secundair onderwijs en de bachelopleidingen, en moet de kwalificatiekloof die daar nu dreigt te ontstaan dichten. Twee niveau's zullen onderscheiden worden in het hoger beroepsonderwijs: HBO 4 en HBO 5.

HBO 4	HBO 5
60 tot 90 studiepunten	90 tot 120 studiepunten
Aangeboden door instellingen SO en CVO's	Aangeboden door CVO's en hogescholen
Autonome vakmensen (niveau 4 in Vlaamse kwalificatiestructuur)	Vakmensen die een groep kunnen aansturen (niveau 5 in Vlaamse kwalificatiestructuur)
Leidt tot certificaat HBO	Leidt tot graduatsdiploma HBO
Doorstroom naar HBO5 via verkort traject en naar HO via vrijstellingen	Doorstroom naar HO via verkort traject

Het hoger beroepsonderwijs wil de arbeidsmarktkansen van lerenden, werkenden en werkzoekenden versterken, en dit door een nauwe samenwerking met de arbeidsmarkt bij de inrichting van de opleidingen. Daarnaast wil het hoger beroepsonderwijs een opstap kunnen bieden naar opleidingen die leiden tot een professionele bachelor. Gezien de diverse doelgroep van het hoger beroepsonderwijs, zal de toegankelijkheid van deze opleidingen centraal staan. Dit zal zich bijvoorbeeld uiten in het tijdstip waarop de lessen worden gegeven of het aantal momenten per jaar waarop men een opleiding kan aanvangen.

Op de Algemene Vergadering van 24 oktober 2007 nam de Vlaamse Vereniging van Studenten een standpunt in over het hoger beroepsonderwijs. Daarin verwelkomde VVS het idee van het HBO maar maakten we heel wat opmerkingen bij de praktische uitwerking.¹ In juni 2008 stelde de minister een nieuwe, meer gedetailleerde, discussienota voor, gevolgd door een voorontwerp van decreet. Met deze tekst wil de Vlaamse Vereniging van Studenten een overzicht bieden van de belangrijkste nieuwe elementen en tevens een reactie formuleren op de nieuwe discussienota, het voorontwerp van decreet en de bijbehorende memorie van toelichting gebaseerd op het reeds ingenomen standpunt.

2. DOELSTELLINGEN VAN HET HBO

2.1. ARBEIDSMARKTKANSEN VERSTERKEN

Het Hoger beroepsonderwijs heeft tot doel de arbeidsmarktkansen van een ruime doelgroep te verbeteren. Dit wil de minister bereiken door een nauwe samenwerking met de bedrijfswereld bij de ontwikkeling van de opleidingen. Zo blijven de opleidingen afgestemd op de arbeidsmarktevoluties. VVS ziet inderdaad een belangrijke **adviesfunctie** weggelegd voor de **arbeidsmarkt in de ontwikkeling van HBO-opleidingen**, maar waarschuwt voor de **gevaren** die verbonden zijn aan een **te sterke band**. Wanneer opleidingen voortdurend aangepast worden aan de laatste nieuwe ontwikkelingen in de bedrijfswereld loopt men het risico dat de diploma's te snel aan waarde verliezen. VVS vindt het veel belangrijker dat cursisten competenties worden bijgebracht die hen in staat stellen tijdens hun verdere carrière gemakkelijk nieuwe zaken aan te leren (zogenaamde 'leercompetenties') dan dat curricula aan elke nieuwe evolutie op de arbeidsmarkt aangepast worden.

¹ http://www.vvs.ac/documentatie_standpunten/standpunten/2007-2008/HBO.pdf

Het is uitsluitend de taak van de onafhankelijke commissie HBO, en niet die van de arbeidsmarkt, om over de macrodoelmatigheid en de invulling van de curricula van opleidingen te oordelen. De commissie HBO houdt hierbij wel rekening met de vraag die bestaat op de arbeidsmarkt en gaat na of de voorgestelde curricula voldoen aan de beroepscompetentieprofielen. De arbeidsmarkt heeft daarbij enkel een adviserende functie voor VVS. Net als de instellingen, die al jarenlange ervaring hebben met de inrichting van opleidingen, moeten ook de cursisten betrokken worden bij de invulling van nieuwe opleidingen. Daarom pleit VVS voor **cursistenvertegenwoordiging in de commissie HBO**. Deze 'cursistenblik' met ervaring vanuit het afnemend veld kan immers nieuwe inzichten bijbrengen om de opleidingen beter vorm te geven.

De arbeidsmarktkansen van afgestudeerden uit het hoger beroepsonderwijs zullen eveneens versterkt worden door de duidelijkere positionering die de huidige 7de jaren TSO, 4de graad BSO en het vroegere HOSP zullen krijgen. VVS was al langer vragende partij voor een duidelijk kwalificatieniveau voor postsecundaire opleidingen die niet zomaar in de Bachelor-Master structuur ingepast kunnen worden.

Volgens VVS zijn zulke **korte trajecten positief** omdat ze

- een veralgemeende toegang tot levenslang leren verschaffen en een kader voor levenslang leren scheppen
- inspelen op de noden aan nieuwe vaardigheden en kwalificaties
- positief zijn voor de democratisering van het onderwijs
- goed zijn om sociale uitsluiting tegen te gaan.

2.2. PARTICIPATIE AAN LEVENSLANG LEREN BEVORDEREN

Het HBO opent eveneens perspectieven voor diegenen die een opleiding in het hoger onderwijs willen volgen, maar zich niet meteen klaarvoelen om aan een bacheloropleiding te beginnen. De minister voorziet aansluiting met professionele bacheloropleidingen vanuit de HBO-opleidingen via verkorte trajecten die afgestudeerden uit het HBO in staat zullen stellen op kortere tijd een professionele bacheloropleiding te doorlopen.

VVS juicht deze doorstroomfunctie toe die de minister ziet in het HBO, maar vraagt dat hier nog sterker de nadruk op wordt gelegd. De mogelijkheden voor een **opstap vanuit het HBO naar een professionele bachelor** moeten **verruimd** worden. Daarnaast moet **ook** een opstap **naar een academische bachelor** mogelijk gemaakt worden. Concreet vraagt VVS dat ook universiteiten opleidingen mogen aanbieden voor cursisten die het hoger onderwijs willen aanvatten maar die niet over de juiste startcompetenties bezitten. Deze opleidingen moeten veeleer generieke competenties bijbrengen dan arbeidsmarktgerichte competenties. Alleen zo zal een volwaardige trede tussen het secundair en het hoger onderwijs op de kwalificatieladder ontstaan.

In de nota d.d. oktober 2007 werd voorzien dat voor elke HBO-opleiding een verkort traject aan minstens één hogeschool moet worden uitgetekend. VVS pleitte er toen voor dat voor elke HBO-opleiding aan minstens één hogeschool per provincie een aansluiting moet worden voorzien. Deze bepaling werd echter in de memorie van toelichting vervangen door een betoog voor voldoende schaalgrootte. Indien meerdere CVO's samen met een of meerdere hogescholen eenzelfde verkort traject kunnen realiseren, is er meer potentiële instroom mogelijk in de verkorte trajecten van de bacheloropleidingen en wordt het dus interessanter voor hogescholen om aangepaste trajecten op maat aan te bieden. VVS is eveneens een voorstander van een dergelijke samenwerking maar vraagt daarnaast nog steeds dat **elke HBO-opleiding aansluit op een verkort traject bij minstens één bachelor per provincie**. Net zoals schakelprogramma's de opstap van een professionele bachelor naar een master aan verschillende universiteiten mogelijk maken, moeten voldoende verkorte trajecten voor elke HBO-opleiding aan verschillende hogescholen ervoor zorgen dat er ook tussen het HBO en de professionele bachelorgraad een volwaardige brug gebouwd wordt.

3. KENMERKEN VAN HET HBO

3.1. BEROEPSOPLEIDING NA SECUNDAIR ONDERWIJS

De HBO-opleidingen veronderstellen het bereikte niveau van de algemene vorming secundair onderwijs en bouwen voort op de beroepsgerichte vormingen. Ook voor ASO-studenten moet aansluiting echter mogelijk zijn ook al hebben zij nog niet de benodigde technische competenties. Daarom stelt de nota dat CVO's en secundair onderwijsinstellingen net als hoger onderwijsinstellingen voorbereidingscursussen kunnen inrichten. VVS wijst er op dat dergelijke **voorbereidingscursussen toegankelijk en democratisch moeten zijn**, vooral gezien de ruime doelgroep die het HBO beoogt.

3.2. BEROEPSGERICHTE KWALIFICATIE VAN NIVEAU 4 OF NIVEAU 5

Elke opleiding in het HBO leidt tot een onderwijskwalificatie. In die onderwijskwalificatie zit minstens één beroepskwalificatie vervat. Het is VVS echter **niet duidelijk** wat nu precies het **onderscheid** vormt tussen de **onderwijskwalificatie** waartoe het HBO leidt en de **beroepskwalificatie**. Gelijktijdig met deze reactie werkte VVS een reactie uit op de Vlaamse Kwalificatiestructuur.

Korte meer beroepsgerichte opleidingen zijn ook terug te vinden in andere Europese landen. Meestal maken deze opleidingen deel uit van het hoger onderwijs en worden ze 'short cycle' genoemd. De short cycles behoren meestal integraal tot een bacheloropleiding of zijn er sterk aan gelinkt. Dit betekent dan dat de opleidingen de eerste 120 studiepunten omvatten van de 180 studiepunten uit de bachelor of ruime mogelijkheden bieden om door te stromen naar een aanvullingstraject om een bachelorgraad te bekomen. Ze vormen een afgerond geheel en worden apart gecertificeerd. VVS is sterk voorstander van short cycles omdat ze de toegang tot het hoger onderwijs aanzienlijk kunnen vergroten. Binnen het European Qualification Framework leiden ze op tot niveau 5. De Vlaamse postsecundaire opleidingen leiden echter niet allen op tot niveau 5 en omvatten niet allen 120 studiepunten. De huidige 7de jaren TSO hebben bijvoorbeeld slechts een studieduur van één jaar. De minister kiest voor één kader voor de postsecundaire opleiding waardoor men dus niet volledig het model van de short cycle uit het Bolognaproces zal kunnen volgen. In het HBO zullen zowel opleidingen van niveau 4 als van niveau 5 ondergebracht worden. Het HBO van niveau 4 zal juridisch verankerd worden op het niveau het secundair onderwijs. Het HBO van niveau 5 zal juridisch deel uitmaken van het hoger onderwijs en de Vlaamse invulling van de short cycle worden. **VVS vraagt zich echter af** in hoeverre het **certificaat** van afgestudeerden uit het **HBO 4 herkenbaar zal zijn in het buitenland**.

Kenmerkend voor de short cycles is dat ze naast hun arbeidsmarktgerichtheid, ook de studenten de mogelijkheid geven op korte termijn de aansluitende bacheloropleiding te halen. VVS vindt dat deze **doorstromingsmogelijkheid** naar een bachelor in de memorie van toelichting en het ontwerpdecreet nog steeds **te veel onderbelicht** wordt. Het ontwerpdecreet biedt geen garanties dat voor de bestaande HBO-opleidingen een aansluiting zal worden voorzien in een professionele bacheloropleiding.

3.3. TOEGANKELIJKE OPLEIDINGEN

3.3.1. Flexibele opleidingen

Het HBO richt zich op een zeer ruime doelgroep die zowel afgestudeerden uit het secundair onderwijs omvat als werkenden die hun loopbaan een nieuwe wending willen geven. Het aanbod aan HBO moet daarom op de noden van deze doelgroep afgestemd zijn. De opleidingen in het HBO zullen hier enerzijds aan tegemoet komen door hun korte studieduur. Anderzijds zullen de opleidingen op flexibele wijze gevolgd kunnen worden. De eerste discussienota sprak over flexibiliteit in het aantal instapmomenten, in de mogelijkheid om het traject sneller te doorlopen, in het tijdstip waarop men de opleiding kan volgen en in de wijze waarop men de opleiding kan volgen. De nota d.d. juni 2008 voegt daar nog aan toe dat de opleidingen flexibel kunnen zijn in de wijze waarop men bij verschillende onderwijs –en opleidingsverstrekkers onderdelen van de opleiding kan volgen. De memorie van toelichting en het ontwerpdecreet spreken zich echter niet meer uit over wat onder flexibiliteit verstaan wordt. Nochtans moet de commissie HBO kunnen toetsen of de opleidingen voldoen aan de regels inzake flexibiliteit. **VVS vraagt daarom dat flexibiliteit in het voorontwerp van decreet duidelijk omschreven wordt.**

VVS juicht het belang dat de minister in de discussienota's geeft aan flexibiliteit toe. Toegankelijkheid van de opleidingen is immers essentieel om de ruime doelgroep die het HBO beoogt ook effectief te bereiken. De ideale situatie voor VVS zou zijn dat elke opleiding in verschillende vormen en trajecten wordt aangeboden (bv. avondonderwijs, afstandsonderwijs,...). **VVS vraagt daarom dat er garanties komen voor een goede mix per opleiding in aanbodsform en dit tussen en binnen de verschillende regio's.** Het is de taak voor de onafhankelijke commissie HBO om hierop toe te zien. **Flexibiliteit** moet eveneens een **criterium** zijn **voor erkenning en programmatie** van opleidingen. VVS vindt dat dit **niet sterk genoeg** aan bod komt **in de criteria voor de macrodoelmatigheids –en capaciteitstoets** in het ontwerpdecreet. Naast een aanbod aan verschillende flexibele modeltrajecten per opleiding moet ook een **meer geïndividualiseerde aanpak mogelijk** zijn.

Een goede studiebegeleiding zal essentieel zijn in het hoger beroepsonderwijs. De memorie van toelichting stelt dat dit de verantwoordelijkheid van de onderwijsverstrekkers zelf is. De CLB's en de SOVO's zouden hier eventueel bij kunnen helpen. VVS vindt het echter **onlogisch** dat men de **SOVO's zou belasten met studiebegeleiding**. Dit behoort immers helemaal niet tot hun taak en dat kan volgens VVS ook niet de bedoeling zijn.

Uit de memorie van toelichting blijkt dat er momenteel nog hindernissen bestaan om de opleidingen die nu aangeboden worden door het secundair onderwijs en binnenkort tot het HBO zullen behoren volledig te flexibiliseren. Momenteel werkt het secundair onderwijs met een jaarsysteem waardoor instap in een opleiding slechts één maal per jaar voordoet. Het voorontwerp van decreet legt een tweede instapmoment op voor de toekomstige HBO-opleidingen. Avondonderwijs is momenteel strikt gereguleerd in het secundair onderwijs. Ook daar zal een decretale aanpassing meer mogelijkheden tot flexibiliteit moeten mogelijk maken. VVS vraagt dat de minister de reglementering met betrekking tot het **secundair onderwijs** in die mate aanpast dat de opleidingen uit het secundair onderwijs die weldra tot het HBO gaan behoren **even flexibel** ingericht kunnen worden als opleidingen aan de CVO's. Alleen op die manier kunnen de HBO-opleidingen aan de secundaire instellingen de doelgroep bereiken die ze beogen.

3.3.2. EVC-beleid

Net als in het hoger onderwijs wil men voor HBO opleidingen een EVC-beleid uitwerken om vrijstellingen te bekomen. Momenteel heeft men reeds een systeem uitgewerkt voor de erkenning van eerder verworven competenties binnen het volwassenenonderwijs en binnen de 4de graad BSO. Alleen voor de zevende jaren TSO en KSO is nog geen systeem voorhanden. Op termijn wil men het EVC-beleid voor het hoger onderwijs en voor het HBO op centraal niveau brengen. VVS vraagt dat hier **zo snel mogelijk** werk van wordt gemaakt. Het uittekenen van een EVC-beleid per onderwijsverstrekker vraagt immers zeer veel tijd en moeite. Het zou een nodeloze tijdsverspilling zijn moesten instellingen nu moeten experimenteren met het uittekenen van een EVC-procedure terwijl men dit op termijn toch op **Vlaams niveau** wil brengen.

De memorie van toelichting merkt terecht op dat er in het hoger onderwijs reeds een systeem voor handen is voor de erkenning van eerder verworven competenties. Wil men echter voorlopig de validerende instanties binnen de associaties bevoegd maken om bekwaamheidsbewijzen om vrijstellingen in het HBO te bekomen uit te reiken, dan is een uitbreiding van de gehanteerde standaarden zoals beschreven in het decreet betreffende de flexibilisering van het hoger onderwijs in Vlaanderen vereist.

De discussienota's stellen dat het EVC-beleid zich moet vertalen in verkorte leertrajecten op maat. VVS vraagt zich echter af of het ook mogelijk zal zijn **via een EVC-procedure een graduaatsdiploma of certificaat** te bekomen. Wanneer iemand door ervaring de nodige beroepskwalificatie(s) heeft bekomen moet het ook mogelijk zijn dit te valoriseren met een graad.

3.4. SAMENWERKING

Het ontwerpdecreet spreekt van mogelijkheden tot samenwerking met het bedrijfsleven, met de verschillende onderwijsverstrekkers en met de publieke opleidingsverstrekkers Syntra en VDAB. In een samenwerking met het bedrijfsleven ziet VVS uiteraard positieve aspecten. Dit mag zich echter niet vertalen in een monopoliepositie bij de bepaling van de inhoud van de curricula. Het voorontwerp van decreet stelt dat bij de aanvraag voor programmatie van een opleiding de samenwerking met de beroepsweld zal moeten aangetoond worden inzake de uittekening van het curriculum en de vormgeving van het werkplekieren. VVS vindt dat de **onderwijsverstrekkers** zelf **autonoom** moeten kunnen beslissen over de invulling van **curricula, op voorwaarde** dat de curricula cursisten opleiden tot de **competenties** beschreven in de **beroepskwalificatie**. Voor het bedrijfsleven is uitsluitend een adviesfunctie weggelegd.

VVS staat zeer positief tegenover samenwerking met de verschillende onderwijsverstrekkers en is verheugd dat dit is opgenomen in de beoordelingskaders van de programmatie, visitatie en accreditatie. Alleen zo kan de doorstroomfunctie van HBO-opleidingen optimaal uitgewerkt worden. Verder stelt de memorie van toelichting dat ook samenwerking op organisatorisch vlak en gezamenlijke diplomering mogelijk moet zijn. Zo wil de minister op een organische manier een rationeel aanbod garanderen.

VVS is steeds voorstander geweest van een **rationeel aanbod** aan opleidingen. Er moet immers verstandig omgesprongen worden met het schaarse overheidsgeld. VVS is daarom vragende partij voor een **regionaal overleg** tussen de verschillende aanbieders in één regio. Het decreet op het volwassenenonderwijs voorzagt reeds de oprichting van consortia waarbinnen de CVO's van elke regio zullen samenwerken. VVS vraagt echter dat er ook een decretale bepaling komt die samenwerking tussen de CVO's en de hogescholen, en tussen de CVO's en de secundaire onderwijsinstellingen binnen de verschillende regio's vastlegt.

De publieke opleidingsverstrekkers Syntra en VDAB krijgen ook de mogelijkheid om opleidingsonderdelen aan te bieden. Dit gebeurt steeds in samenwerking met een onderwijsverstrekker. VVS moedigt een dergelijke samenwerking aan. Zo krijgen cursisten die niet zeker zijn of ze een volledige opleiding HBO willen volgen de kans om te kijken of een opleiding hen ligt. Besluit een cursist verder te studeren, heeft hij reeds een deel van de HBO-opleiding afgelegd.

3.5. WERKPLEKLEREN

In het HBO wordt een sterke nadruk gelegd op het belang van werkplekieren. Enerzijds krijgen lerenden de kans om zo de competenties die ze verworven hebben in de les toe te passen in een arbeidsituatie. Anderzijds kunnen lerenden binnen een arbeidsituatie nieuwe competenties verwerven. Binnen elke opleiding HBO zal een vorm van werkplekieren ingebed worden. Dit geeft echter moeilijkheden voor cursisten die studeren combineren met werken. Voldoende **flexibiliteit** moet dus ook in het werkplekieren gegarandeerd worden.

4. PROGRAMMATIE

De nota d.d. oktober 2007 liet erg veel vragen open in verband met de programmatie, kwaliteitszorg en accreditatie van opleidingen. Het voorontwerp van decreet schrijft hiervoor een procedure uit.

4.1. PROCEDURE PROGRAMMATIE NIEUWE OPLEIDING

Wanneer de Vlaamse regering een beroepskwalificatie goedkeurt, gaat de commissie HBO in een advies na of het zinvol zou zijn voor de beroepskwalificatie een HBO-opleiding te organiseren. Is het oordeel hier positief, gaat de commissie na hoeveel keer de opleiding mag aangeboden worden, wat de regionale spreiding moet zijn en hoeveel studiepunten de opleiding mag omvatten. Op basis van het advies van de commissie HBO beslist de Vlaamse regering of een nieuwe opleiding voor de betrokken beroepskwalificatie mag ingericht worden.

Wanneer een instelling geïnteresseerd zou zijn, na groen licht van de Vlaamse regering, de nieuwe opleiding in te richten, dient de instelling een capaciteitstoets in bij de commissie HBO. Hierin wordt nagegaan of het in het kader van een rationeel aanbod aangewezen is de opleiding in deze instelling te organiseren. Krijgt de aanvragende instelling een positief advies van de commissie HBO, dan vraagt de instelling een Toets Nieuwe HBO-Opleiding aan bij het accreditatieorgaan. Hierbij wordt nagegaan of er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn. Krijgt de aanvraag ook hier een positief oordeel, dan beslist de Vlaamse Regering finaal over het goedkeuren van de opleiding in de instelling.

4.2. COMMISSIE HBO EN ACCREDITATIEORGAAN

De commissie HBO geeft een advies over het rationeel aanbod, beoordeelt de capaciteitstoets en gaat de samenstelling van de visitatiecommissies na. De commissie wordt samengesteld uit 5 permanente leden en 2 wisselende leden per dossier. **Voor VVS is de alternatieve invalshoek van een cursist hier onontbeerlijk.**

Een accreditatieorgaan zal aangeduid worden om de Toets Nieuwe HBO-Opleiding en de accreditatie op zich te nemen. Het is mogelijk dat een beroep zal gedaan worden op het Nederlands Vlaams Accreditatieorgaan (NVAO) dat nu reeds de accreditatie voor het hoger onderwijs verzorgt. Hiervoor zal het bestaande verdrag aangepast moeten worden. VVS vindt dat de studenten en **cursisten** ook **binnen de NVAO** meer **gehoord** moeten worden.

4.3. PROGRAMMATIE BESTAANDE OPLEIDINGEN

Bij de reeds bestaande opleidingen zal men bij invoering van het decreet tijdelijk ervan uitgaan dat aan de criteria voor nieuwe opleidingen werd voldaan. Van zodra de beroepskwalificatie wordt ingeschaald en erkend door de Vlaamse Regering wordt het voor de bestaande opleiding die naar de betrokken beroepskwalificatie leidt duidelijk of men behoort tot HBO 4 of HBO 5. De opleiding krijgt dan tot maximum 2012 de tijd om haar opleiding om te vormen. Daarna dient de opleiding een aanvraag voor een Toets Nieuwe HBO-Opleiding in waarbij de kwaliteit van de opleiding wordt nagegaan. In afwachting van het decreet op het hoger beroepsonderwijs, blijven de bestaande decretale programmatieprocedures gelden voor de verschillende onderwijsniveaus.

4.4. KWALITEITSZORG

Na succesvol de Toets Nieuwe HBO-opleiding doorlopen te hebben, komt een HBO-opleiding in een systeem van extern kwaliteitszorg terecht. De externe kwaliteitszorg wordt bekroond met een accreditatie. Het proces verloopt in cycli van 6 jaar.

De minister kiest in de nota duidelijk voor het kwaliteitszorgsysteem dat nu in het hoger onderwijs wordt gebruikt. De opleidingen schrijven eerst een zelfevaluatie-rapport. Vervolgens bezoekt een visitatiecommissie de opleidingen voor een kwaliteitscontrole. Eenzelfde opleiding wordt in eenzelfde ronde in alle aanbiedende instellingen geïnspecteerd. De visitatiecommissies zijn minimaal samengesteld uit een persoon met pedagogische expertise, iemand met expertise uit het afnemende beroepenveld, iemand met expertise rond kwaliteitszorg en een cursist. Op basis van het rapport van de visitatiecommissie gaat het accreditatieorgaan na of de opleiding geaccrediteerd kan worden.

VVS is steeds voorstander geweest van opleidingsaccreditatie. Op het niveau van de opleiding kan men immers het nauwkeurigst de onderwijskwaliteit nagaan. VVS is ook **zeer tevreden** dat een **cursist** deel uit zal maken van de **visitatiecommissies**.

5. ORGANISATIE

De discussienota's die voorafgingen aan het voorontwerp van decreet wijdden een hoofdstuk aan de organisatie van het hoger beroepsonderwijs. In de memorie van toelichting werden slechts enkele stukken uit dit hoofdstuk overgenomen bij de artikelgewijze bespreking. Opvallend hierbij is dat men nergens meer spreekt over studiefinanciering, inschrijvingsgeld en 'cursistenparticipatie'.

5.1. TOELATINGSVOORWAARDEN

Rechtstreekse toegang tot het HBO zal verleend worden aan cursisten met een getuigschrift van het tweede jaar van de derde graad BSO dat minstens 3 jaar behaald is, een diploma van het secundair onderwijs, een certificaat van een opleiding van het secundair onderwijs voor sociale promotie van minimum 900 lestijden, een certificaat van een opleiding van het secundair volwassenenonderwijs van minimum 900 lestijden, een diploma van het hoger beroepsonderwijs, een diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie, een diploma van bachelor of master en een diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan. De opleiding verpleegkunde die momenteel behoort tot de 4de graad BSO zal eveneens rechtstreeks toegankelijk zijn voor cursisten met een getuigschrift van het tweede jaar van de derde graad BSO.

Cursisten die niet in het bezit zijn van het diploma secundair onderwijs of het getuigschrift van de derde graad BSO dat minstens 3 jaar behaald werd kunnen eveneens toegang krijgen tot het HBO als zij slagen in een proef die wordt georganiseerd door de inrichters van de HBO-opleiding die de cursist wil volgen. De proef zal enerzijds peilen naar de motivatie van de kandidaat-cursisten, anderzijds nagaan of zij over voldoende algemene vorming beschikken om een opleiding HBO met succes te kunnen volgen en afronden. De memorie van toelichting stelt verder dat er maximaal rekening zal gehouden worden met reeds verworven competenties bij het bepalen van verkorte trajecten.

Voor VVS volstaat een diploma tweede graad secundair onderwijs om rechtstreeks toegang te krijgen tot het HBO. Het HBO dient immers een vangnet te zijn voor mensen die het secundair onderwijs ongekwalificeerd hebben verlaten. VVS stelt wel dat een persoon de **leeftijd van 18 jaar bereikt** moet hebben om rechtstreeks te kunnen inschrijven met een diploma tweede graad secundair. Dit om te vermijden dat leerlingen het secundair onderwijs niet zouden afmaken. Voor VVS moeten cursisten die niet in het bezit zijn van een diploma secundair onderwijs of getuigschrift van de derde graad BSO dat minstens 3 jaar behaald is ook toegang kunnen krijgen via afwijkende toelatingsvoorwaarden. De proef die de nota hiervoor voorstelt, ondersteunt VVS.

5.2. CERTIFICERING VAN HET HBO

Het HBO 5 zal leiden tot een **graduaatdiploma**. VVS vindt deze benaming echter bijzonder slecht gekozen aangezien graduaaten voor de BaMahervormingen reeds bestonden maar in veel gevallen gelijkgeschakeld zijn met een bachelordiploma, althans op de arbeidsmarkt. De huidige federale wetgeving laat een andere term echter niet toe. Wetten kunnen echter worden aangepast. VVS begrijpt niet waarom er **onduidelijkheid** wordt gecreëerd terwijl mits overleg met de andere gemeenschappen dit probleem zou opgelost kunnen worden.

5.3. DIPLOMA SECUNDAIR ONDERWIJS NA HBO

Net als in de vorige nota, stelt de minister dat het mogelijk moet zijn voor studenten die het secundair onderwijs ongekwalificeerd hebben verlaten alsnog een diploma te behalen door een opleiding HBO te combineren met een opleiding aanvullende algemene vorming van het secundair volwassenenonderwijs. VVS is voorstander van de mogelijkheid om via een HBO-diploma ook een diploma secundair onderwijs te verwerven, maar vindt dat dit mogelijk moet zijn **zonder extra vorming of opleiding**. Volgens VVS beschikken studenten die een HBO-opleiding succesvol doorlopen hebben, over voldoende kennis en bekwaamheden om ook een diploma secundair onderwijs te verkrijgen. Een bijkomende vorming bovenop een opleiding HBO werpt een extra drempel op. VVS vreest dat minder studenten daarom de stap zullen nemen om alsnog een secundair onderwijsdiploma te halen.

Het voorontwerp van decreet stelt dat alleen CVO's de opleiding aanvullende algemene vorming kunnen aanbieden. Een cursist zonder diploma secundair onderwijs die zich inschrijft voor een opleiding HBO in een secundaire onderwijsinstelling of in een hogeschool kan dan alleen een diploma secundair onderwijs behalen wanneer hij aan een andere instelling, een CVO, een bijkomende opleiding volgt. Voor deze cursisten ligt de drempel dus nog hoger. VVS vindt daarom dat ook **secundair** onderwijsinstellingen een opleiding **aanvullende algemene vorming** moeten kunnen **aanbieden**.

Momenteel kunnen leerlingen in de 4de graad verpleegkunde na het eerste of het derde leerjaar een diploma secundair onderwijs behalen. Deze regelgeving zal behouden worden na de omvorming tot HBO-opleiding. VVS vraagt zich af waarom dit niet voor de andere opleidingen uit het HBO mogelijk kan zijn.

5.4. FINANCIERING

De tertiaire opleidingen zullen worden gefinancierd volgens het bekostigingsmechanisme waaronder de aanbieder valt. Dus ofwel dat van een secundaire school, ofwel dat van de CVO's ofwel het nieuwe financieringsmechanisme voor het hoger onderwijs. VVS vraagt zich af op welke manier opleidingen die op een volkomen verschillende manier worden gefinancierd toch tot dezelfde kwaliteit en kwalificatie kunnen leiden. Bovendien vraagt VVS zich af of deze verschillende behandeling niet strijdig is met het gelijkheidsbeginsel. Hetzelfde geldt voor de zeer uiteenlopende studiegelden die de verschillende aanbieders hanteren. Wanneer men een opleiding HBO volgt aan een secundaire onderwijsinstelling moet een cursist niets betalen. Volgt hij dezelfde opleiding aan een CVO moet de cursist 1 euro per lestijd betalen met een

plafond van 400 euro. In het hoger onderwijs betaalt een cursist een forfaitair bedrag van 55 euro plus 7,5 euro per credit. Voor een voltijdse opleiding aan een hogeschool bedraagt het inschrijvingsgeld 533 euro. Deze verschillen zijn onrechtvaardig, zowel voor de student als voor de aanbieders die op die manier in een ongelijke positie terecht komen.

5.5. STUDIEFINANCIERING

Het systeem van studiefinanciering zal eveneens afhankelijk zijn van de instelling waaraan een cursist studeert. Erg problematisch hierbij is dat cursisten aan een **CVO** momenteel niet in aanmerking kunnen komen voor een studietoelage. Cursisten aan een **secundaire** onderwijsinstelling kunnen slechts tot hun 22 jaar een studietoelage ontvangen. In de discussienota's erkent de minister de noodzaak van een goed uitgebouwd studiefinancieringsstelsel voor het HBO. VVS vraagt hier **zo snel mogelijk** werk van te maken. De nota's stellen echter dat dit pas mogelijk zal zijn over 3 à 4 jaar.

Noch de memorie van toelichting, noch het voorontwerp van decreet spreken over studiefinanciering. **VVS vraagt dat de beloftes** die de **minister** hierover in de discussienota's maakte **opgenomen worden in de slotbepalingen van het decreet** betreffende het hoger beroepsonderwijs. Intussentijd moeten de cursisten gebruik kunnen maken van de studiefinancieringsstelsels die van toepassing zijn op de instelling waaraan zij studeren. Dit betekent dat de pedagogische voorwaarden in het decreet betreffende de studiefinanciering en studentenvoorzieningen in het hoger onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap uitgebreid moeten worden. Gezien de doelgroep van het HBO vraagt VVS dat de **leeftijdsgrens** die gehanteerd wordt in het **secundair** onderwijs om in aanmerking te komen voor een studietoelage **opgehoft** te worden.

5.6. STUDENTENVOORZIENINGEN

Nergens spreekt de minister over studentenvoorzieningen voor cursisten. Studentenvoorzieningen dragen bij aan de onderwijsdemocratisering en de verbetering van de randvoorwaarden bij het studeren in het hoger onderwijs. Gezien de doelgroepen die het nieuwe onderwijsniveau wil aantrekken, is het **absoluut noodzakelijk** om deze studenten ook te laten genieten van studentenvoorzieningen. Cursisten uit de nieuwe tertiaire opleidingen moeten toegang krijgen tot het bestaande aanbod in hun regio. Voor dit nieuwe onderwijsniveau speelt laagdrempeligheid en regionale inplanting een uitgesproken rol. Maar de regionale logica is ook vandaag voor de studentenvoorzieningen al de meest optimale manier om zoveel mogelijk te doen met de schaarse middelen. Regionaal overleg is cruciaal om de behoeften van deze nieuwe groepen studenten in kaart te brengen, afspraken te maken over het aanbod en samen te werken voor het verbreden en openstellen ervan. Uiteraard moeten de bestaande studentenvoorzieningen **financieel** worden **vergoed** voor het openstellen van hun diensten voor deze **nieuwe groepen** behoeftige studenten. Ook in de perifere regio's moeten de bestaande studentenvoorzieningen hun kennis en ervaring bundelen om voor de cursisten daar voorzieningen aan te bieden.

5.7. LEERHULPMIDDELEN

Specifieke tegemoetkomingen voor cursisten met een **functiebeperking** vanuit de cel onderwijsleerhulpmiddelen staan vandaag niet open voor cursisten uit het volwassenenonderwijs. Ook voor het hoger onderwijs zijn voorwaarden en procedure vaak onaangepast aan de realiteit van het studentzijn. VVS vraagt dat speciale **onderwijsleerhulpmiddelen** zoals softwarepakketten voor dyslectici, braillelijnen voor slechtzienden, tolken gebarentaal en schrijftolken... worden opgesteld **voor alle cursisten** uit het nieuwe tertiaire opleidingsniveau. In één beweging moet ook de procedure grondig worden aangepast aan de flexibele realiteit en aan de context van het nieuwe onderwijsniveau. Bovendien moeten ook de middelen zelf worden opgeschroefd in functie van de toe te juichen stijging van de groep van studenten met een functiebeperking die deelnemen aan deze vorm van hoger onderwijs.

5.8. STUDENTENPARTICIPATIE EN RECHTSPOSITIETEGELING

VVS is absoluut voorstander van een **decreetale verankering van cursistenparticipatie voor het HBO**. Het is voor VVS belangrijk dat elke instelling die een HBO-opleiding inricht, verplicht wordt om een cursistenraad in te richten, te begeleiden en te financieren, zoals dat nu al het geval is voor alle hogescholen en universiteiten. Vandaag zijn vooral de CVO-opleidingen nog een blinde vlek op de participatiekaart. Gezien de diverse doelgroep is inspraak van de lerenden zelf een belangrijke garantie voor een goede afstemming van het aanbod op de noden. Het is voor VVS geen afdoend argument dat het moeilijker kan zijn voor cursisten om zich te organiseren en het daarom niet te voorzien. Cursisten hebben net als studenten het recht zich te laten horen en problemen aan te kaarten. Dit kan enkel de kwaliteit van het HBO en de betrokkenheid van de cursisten ten goede komen. De toevoeging van de invalshoek van cursisten in het beleid aan de HBO-instellingen kan dat beleid enkel verbeteren. Het is absurd dat participatie nog steeds niet vanzelfsprekend blijkt te zijn en dat er met twee maten en gewichten gewogen wordt voor studenten en cursisten.

VOORSTELLEN TOT WIJZIGING IN HET VOORONTWERP VAN DECREET

Art. 3	<p>Invoegen definitie begrip flexibiliteit</p> <p>Nergens in het voorontwerp van decreet wordt een duidelijke omschrijving gegeven van het begrip flexibiliteit. Flexibiliteit werd opgenomen de kaders voor de Toets Nieuwe Opleiding, de visitaties en de accreditatie. Het is daarom belangrijk dat het voor iedereen duidelijk is wat hieronder verstaan wordt.</p>
Art. 6 §1	<p>Toevoeging van “één werkend en plaatsvervangend lid dat deskundig is met betrekking tot het afnemend veld”</p> <p>Net als in de erkenningscommissie in het hoger onderwijs, moet een student deel uitmaken van de commissie HBO.</p>
Art. 17 § 3	<p>VVS begrijpt de argumentatie vervat in de memorie van toelichting om voor bestaande opleidingen een aansluiting in de bachelor slechts na te streven. De overheid kan echter wel de hogescholen stimulansen bieden om aanvullingstrajecten uit te tekenen.</p> <p>VVS stelt een extra wegging voor zij-instromer uit de HBO-opleidingen in de financiering van de hogescholen voor.</p> <p>Volgende bepaling dient hiervoor toegevoegd te worden: “ In artikel 18, §3, van het decreet van 14 maart 2008 betreffende de financiering van de werking van de hogescholen en de universiteiten in Vlaanderen worden tussen “door een student met een functiebeperking” en “en door een werkstudent” de woorden “, door een zij-instromer uit het hoger beroepsonderwijs” toegevoegd.</p>
Art. 18 § 3	<p>In Art. 18 § 3, 5°, wordt tussen de woord en “de mate waarin de opleiding” en “gericht is op” komen de woorden “door een flexibele organisatie van het aanbod”.</p> <p>Flexibiliteit vormt een hoeksteen voor het hoger beroepsonderwijs en is onontbeerlijk om de beoogde doelgroep ook effectief te bereiken.</p> <p>In Art. 10 § 3, 10°, wordt het woord “bedrijfsleven” geschrapt.</p> <p>VVS vindt dat de onderwijsverstrekkers zelf autonoom moeten kunnen beslissen over de invulling van curricula, onder voorwaarde dat de curricula opleiden tot de competenties beschreven in de beroepskwalificatie.</p> <p>Bovendien moet de commissie toezien op de ontwikkeling van een flexibel aanbod met een goede spreiding per regio.</p>
Art. 22	<p>Aan dit artikel wordt de bepaling “Zij betrekken de cursisten, de alumni en de externe deskundigen uit het beroepsveld bij de processen van interne kwaliteitszorg” toegevoegd.</p> <p>Het betrekken van cusisten, alumni en externe deskundigen vormt een essentieel onderdeel van een intern kwaliteitszorg systeem. Zij kunnen een zeer waardevolle bijdrage leveren omdat zij de opleidingen vanuit een andere bril bekijken dan de onderwijsverstrekkers.</p>
Art. 25 § 2	<p>Achter de woorden “die op het moment van de samenstelling van de commissie ingeschreven is aan een opleiding hoger beroepsonderwijs » komen de woorden « , bij voorkeur aan een aanverwante opleiding ».</p> <p>VVS begrijpt goed dat het moeilijk is om steeds een cursist te vinden uit een aanverwante opleiding. Toch dient dit principieel steeds nagestreefd te worden.</p>
Art. 34 § 1	<p>Aan dit artikel wordt volgende bepalingen toegevoegd: “4° de organisatie van de interne kwaliteitszorg” en “5° materiële voorzieningen, kwantiteit en kwaliteit van personeel”.</p> <p>De interne kwaliteitszorg neemt een sleutelpositie in in een kwaliteitszorgsysteem. Wanneer er een goed intern kwaliteitszorgsysteem voorhanden is kan men ervan uitgaan dat de generieke kwaliteitswaarborgen gedurende de zes jaar na accreditatie behouden en verbeterd zullen worden. Daarom is het belangrijk dat dit opgenomen wordt in de accreditatiekaders.</p> <p>Beroepsopleidingen vergen bepaalde materiële voorzieningen om de cursisten gepast te</p>

	<p>onderrichten. Daarom is het essentieel dat dit wordt opgenomen in de accreditatiekaders. Ook het personeel bepaalt sterk de kwaliteit van de opleiding.</p>
Niet vermeld	<p>De gehanteerde standaarden in Art. 39 van het decreet betreffende de flexibilisering van het hoger onderwijs in Vlaanderen dienen uitgebreid te worden wil men de validerende instanties binnen de associaties in staat stellen bekwaamheidsbewijzen uit te reiken om vrijstellingen te bekomen in het hoger beroepsonderwijs.</p>
Niet vermeld	<p>Art. 16 § 1, van het decreet betreffende de studiefinanciering en studentenvoorzieningen in het hoger onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap dient aangepast te worden wil men ook cursisten die een HBO-opleiding volgen aan een hogeschool toelaten een studietoelage aan te vragen.</p> <p>VVS is voorstander van een eenvorming studiefinancieringssysteem voor heel het hoger beroepsonderwijs. In tussentijd vraagt VVS echter dat cursisten gebruik kunnen maken van de reeds bestaande systemen.</p>